

LUND UNIVERSITY

Utbildningskontextens betydelse för lärandeprocesser

Olsson, Rose-Marie

2005

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Olsson, R.-M. (2005). *Utbildningskontextens betydelse för lärandeprocesser*. [Doktorsavhandling (monografi), Institutionen för elektro- och informationsteknik]. Lärarutbildningen, Malmö högskola.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Bilagor tillhörande avhandlingen ”Utbildningskontextens betydelse för lärandeprocesser”.

Rose-Marie Olsson

Malmö Högskola

2004

Innehåll

Bilaga 1.1 Definitioner	2
Bilaga 3.1 Frågeformulär	4
Bilaga 3.2 Intervjuunderlag.....	7
Bilaga 3.3 Trädstruktur över tema, aspekter och citat	9
Bilaga 3.4 Sammanställning av falldokument.....	10
Bilaga 4.1 Citat.....	13
Bilaga 4.2 Beskrivning av kategorier för e-post.....	72
Bilaga 4.3 Villkor i utbildningskontexten	84

Distansutbildning

Det har pågått och pågår fortfarande diskussioner om hur distansutbildning ska definieras. Sauvé (1993) kom fram till att det fanns en stor spridning på hur distansutbildning definieras. Begreppet används ofta som ett paraplybegrepp för en mängd olika aktiviteter, bl.a. korrespondenskurser, utbildning via television och radio, open learning, datorbaserad undervisning och självstudier. I den pågående diskussionen om hur begreppet distansutbildning bör definieras anses definitioner som enbart tar fasta på frihet i tid och rum vara alltför snäva och tekniskt orienterade (SOU 1998:53; 1998:83; 1998:84). Holmberg (2000) anser att hänsyn också ska tas till pedagogiska dimensioner då begreppet definieras. Den definition Keegan (1990) har sammanställt betraktas därför som fullt acceptabel då den tar hänsyn både till tekniska och pedagogiska aspekter (Holmberg, 2000):

Distance education is a form of education characterised by

The quasi-permanent separation of teacher and learner throughout the length of the learning process (this distinguishes it from conventional face-to-face education)

The influence of an educational organisation both in the planning and preparation of learning materials and in the provision of student support services (this distinguishes it from private study and teach yourself programmes)

The use of technical media – print, audio, video or computer – to unite teacher and learner and carry the content of the course

The provision of two-way communication so that the student may benefit from or even initiate dialogue (this distinguishes it from other uses of technology in education)

The quasi-permanent absence of the learning group throughout the length of the learning process so that people are usually taught as individuals and not in groups, with the possibility of occasional meetings for both didactic and socialisation purposes (Keegan, 1990, s. 44).

IT eller IKT?

En direktöversättning av det i litteratur vanligt förekommande engelska uttrycket Information and Communication Technology (ICT) till det svenska informations- och kommunikationsteknik (IKT) har ökat i användning de senaste åren. Argument har framförts att IKT skulle kunna ge ett vidare täckningsområde än IT. Användningen av begreppet IKT anses nämligen ”understryka att kommunikationen tillkommit och att kombinationen av teknik och kommunikation är det nya och det som är socialt och kulturellt viktigt” (Riis, 2000, s. 17). Svenska datatermgruppen (www.nada.kth.se/dataterm/rek.html) som är en brett sammansatt grupp med företrädare för bl.a. språkvården, dagspressen, högskolor, etermedier, branschpressen och företag inom databranschen med Svenska språknämnden och Terminologicentrum som samordnare avråder dock från användningen av uttrycket informations- och kommunikationsteknik och dess förkortning IKT. De menar att det vaga begreppet IT redan innehåller vad IKT föreslås täcka och därför tillför IKT inte något ytterligare. Jag väljer att använda uttrycket informationsteknik (IT). Det används i denna avhandling i en vid mening och avser den teknik där datorer och andra elektroniska hjälpmedel utnyttjas för informationshantering.

Medium och hjälpmedel

En åtskillnad görs i denna avhandling mellan begreppen medium och hjälpmedel. Jag använder samma distinktion som Moore och Kearsly, 1996. Medium (medier) är t.ex. text, ljud, bild och utgör symbolsystem som bär meddelanden via distributionssystem (hjälpmedel). Hjälpmedel är dels maskiner som distribuerar meddelanden, dels organiserade system och människor som hanterar maskinerna. Exempel på hjälpmedel är datornätverk, telefon, radio och postsystem.

Referenser utöver referenslistan i avhandlingen:

- Holmberg, C. (2000). Begreppet distansutbildning. *Per Distans*, 3, 4–6.
- Sauvé, L. (1993). What’s Behind the Development of a Course on the Concept of Distance Education? In D. Keegan (Ed.), *Theoretical Principles of Distance Education*, s. 93-109. London: Routledge.

Frågeformulär

Bilaga 3.1

Rose-Marie Olsson

Institutionen för yrkespedagogik

Lärarhögskolan i Malmö

1998-01-12

Enkät till elever på XX-skolan i XX-stad som deltar i kursen "Internet och Multimedia"

Denna enkät ingår som en del i en kommande doktorsavhandling där undervisnings-sätt och lärande är centrala teman. Vid utgivande av material där enkäterna finns med som underlag kommer ingen individ att kunna spåras. Alla personer som ingår i undersökningen garanteras anonymitet.

Dina svar har stor betydelse för utvärdering av lärande och alternativa arbetsformer inom gymnasieskolan. Försök därför att svara så utförligt som möjligt på samtliga frågor.

Tack för hjälpen !!!

Rose-Marie Olsson

Doktorand i pedagogik

PS Skicka dina svar i bifogade svarskuvert senast vecka 4 DS.

Internet och Multimedia Namn: .....

1. Kursen förutsätter tillgång till Internet- ansluten dator.
  - a) Var arbetar du med uppgifterna inom kursen?
 Hemma   På skolan   Annat ställe
  - b) Om du har tillgång till dator på mer än ett ställe, vad är viktigast för dig i ditt val?
2. Hur lång tid per vecka ägnar du i genomsnitt åt uppgifter inom kursen?
3. Varför valde du kursen "Internet och Multimedia"?
4. Vad anser **du** att kursen "Internet och Multimedia" går ut på? Beskriv dina tankar så utförligt som möjligt.
5. Kursen betraktas som en grundkurs och kräver inga förkunskaper.
  - a) Behövde du hjälp för att komma igång i början av kursen?
 Nej   Ja
Om Ja: Vem hjälpte dig?
Om Ja : Vad behövde du hjälp med ?

Om Ja : Var hjälpen tillräcklig ?

Ja

Nej

Om Nej: Vad skulle du önska mer?

6. Beskriv några förändringar i hur du använder datorn nu, i förhållande till innan du började kursen ”Internet och Multimedia”?
7. a) Vad anser du om möjligheten att avtala tid för individuell handledning med din lärare i kursen?
b) Hur har du utnyttjat den möjligheten ?
8. Har det funnits innehåll i kursen som du inte kunde diskutera med lärare via dator? Beskriv.
9. Anser du att det under kursens gång finns behov av att ha ”traditionell” lärarledd undervisning, dvs. att inte enbart ha distans- kommunikation (via dator) med läraren? Motivera ditt svar.
10. Hur upplever du möjligheterna att kunna ta egna initiativ och att utveckla egna idéer inom kursens ramar?
11. Vad kräver kursen av dig vad gäller eget ansvarstagande ?
12. Vilken betydelse har det för dig att kursen främst riktar sig till tjejer?
13. Vilka fördelar respektive nackdelar anser du det finns att diskutera kursinnehåll och kursuppgifter med läraren via e-post ?
  - a) Fördelar
  - b) Nackdelar
14. Kommuniserar du med andra kursdeltagare via e-post?
 Nej   Ja
Om Ja: a) Med hur många ?
                 b) Hur ofta ungefär ?
15. Hur har dina kunskaper om datorer och datoranvändning förändrats sedan du påbörjade kursen?
16. Vid vilka tider på dygnet arbetar du med kursen ”Internet och Multimedia”?
17. Har du möjlighet att själv välja de tidpunkter då du vill arbeta med kursen ”Internet och Multimedia”?
 Ja, jag väljer själv när jag vill arbeta med kursen
Hur upplever du den valfriheten?
 Nej
Jag är bunden till vissa tider därför att .....

18. Vilka konsekvenser får det för dig att det finns möjlighet att arbeta hemma (eller på annan plats än i skolan), i kursen "Internet och Multimedia"?
19. Vad har distansundervisning och innehållet i kursen för samband, som du ser det?
20. Hur påverkar "valmöjligheterna" av tid och/eller plats din motivation för att genomföra kursen ?
21. Vad anser du vara viktigt i samspelet lärare/elev vid distansundervisning?
22. Vilken inställning har du till utbildning via distans?

Tack för hjälpen !!!!

Rose-Marie

Intervjuunderlag

Bilaga 3.2

Intervjuunderlag – gruppintervju 98/99

Information om syftet med intervjun.

Information om anonymitet och hantering av insamlad data.

Fråga om de tillåter videoinspelning.

1. Vilket värde har kursen för dig?
2. Vad har drivit dig att fortsätta under hösten och våren?

Här visar jag på en uppkopplad dator för att de intervjuade ska få hjälp att minnas hur de påbörjade sina studier hösten innan intervjun ägde rum. Vi tittar tillsammans på kursens webbplats.

3. På vilket sätt kände du dig klar att börja introduktionsavsnittet?
4. Hur började du introduktionsavsnittet?
  - a) Direkt? Eller: Följde texten strikt på hemsidan?
Försökte hitta ett syfte med innehållet?
  - b) Behövd du kontakta läraren innan du kunde köra igång?
Vad gällde frågorna till läraren?
  - c) Varför kontaktade du inte läraren?
  - d) Kontaktade du någon annan innan du kunde köra igång?
  - e) Hur styrd var du av lärarens uppläggning på hemsidan?
Av innehållet?
Av ordningsföljd på innehållet?
  - f) Hur använde du delarna (se nedan) i avsnittet?
Övningsuppgifterna? Inlämningsuppgifterna? Föreslagna länkar?
Föreslagen litteratur? Instuderingsfrågor?
Använde du dem aktivt vid studierna?
Hur använde du delarna?
    - Begripa innehållet?
    - För att kunna följa strukturen på innehållet?
    - Visa upp för läraren?Passivt? - Varför?
  - g) uppfattade du någon skillnad mellan dess uppgifter och frågor?

5. Upplever du någon förändring i ditt arbetssätt i de efterföljande avsnitten, HTML I och II etc.?
  - a) Förändring i kontakter? Med lärare och andra?
  - b) Förändring i din struktur? Känner dig styrd eller arbetat enligt egen struktur?
6. Du har berättat hur du gått tillväga för att följa kursen, hur passar detta ditt sätt att lära?
7. Upplever du att det stimulerar ditt sätt att lära?
8. Upplever du att det hämmar ditt sätt att lära?
  - a) Med minimalt talad information och mest textinformation?
  - b) Vikten av val av tid och plats?
  - c) Vikten av personlig kontakt med läraren?
  - d) Kommunikation med handledare och andra?
  - e) Konkreta arbetsuppgifter?
  - f) Att arbeta ensam eller tillsammans med andra?
  - g) Nyttan med det som ska läras?
  - h) Tidspressen?
  - i) Tid för reflektion?
  - j) Frihet att skapa eget?
  - k) Struktur på information, helhet, delar modeller, diagram, tips från läraren, klar tidsram?

Trädstruktur

Bilaga 3.3

Principen för hur tema, aspekter och citat är relaterade visas i tabell 3.3

Tabell 3.3. Princip för relationen mellan tema, aspektklasser och citat.

Tema	Aspektklasser	Citatreferens
Kursvillkor	Kursinnehåll	Atlas 41:1
	Genusaspekter	Atlas 40:1 ..... Atlas 11:1
Tid och plats	Val av arbetsplats	.....
	Tidsfaktorer	.....
Ansvars- och initiativtagande	Ansvarstagande	
	Egna initiativ	
Dator- kommunikation	Webbplatskommunikation	
	Pedagogiska hjälpmedel	
	E-postkommunikation	
	Datorproblem	
	Text och bildinformation	
	Betygsättning	
	Datorstödd undervisning	
Kommunikation utan datorstöd	Lärlarledd undervisning	
	Handledning	
	Handledares egenskaper	
	Kollaborativt arbete	
	mellan studerande	

Sammanställning av falldokument Bilaga 3.4

Antal läsåret 97/98: 44 studerande och en lärare

Antal läsåret 98/99: 40 studerande och en lärare

Falldokument från läsåret 97/98

- E-post kommunikation studerande - lärare
- Enkät svar från studerande
- Utvärderingsrapporter från studerande
- Betygskatalog

Tabell 3.4.1. Sammanställning av källor för studerande läsåret 97/98

Studerande	E-post	Lärarenkät	Enkät 12 jan	Betygsunderlag
Ally	X	X	X	G
Bea	X	X	X	VG
Cissi	X	X	X	G
Bessi	X	X	X	MVG
Betti	X	X	X	MVG
Billi	X	X	X	MVG
Annika	X	X	X	G
Boddi	X	X	X	G
Acke	X	X	X	G
Ann	X	X	X	G
Adrian	X	X	X	MVG
Calle	X	X	X	MVG
Bonni	X	X	X	MVG
Borri	X	X	X	G
Claud	X	X	X	MVG
Asta	X	X	X	G
Arvid	X	X	X	G
Amy	X	X	X	G
Britt	X	X	X	G
Cole	X	X	X	VG
Cilla	X	X	X	G
Curre	X		X	MVG
Brissi	X	X	X	MVG
Crissi	X	X	X	MVG
Cry	X	X	X	IG

A3	X	X			G
A4	X	X			G
A5	X	X			G
A6	X	X			G
A7	X	X			G
A8	X	X	X		G
A10	X	X	X		G
A11	X	X			G
B2	X	X	X		VG
B3	X				MVG
B5	X	X	X		G
B6	X	X	X		G
B7	X	X			VG
B8	X	X	X		VG
C3	X	X			G
C8	X	X			VG
C10	X	X			G
C11	X	X			MVG
C12	X	X			G

Falldokument från läsåret 98/99

- E-post kommunikation studerande - lärare
- Enkät svar från studerande
- Gruppintervjuer (videoinspelade intervjuer och skriftliga svar)
- Betygskatalog

Tabell 3.4.2. Sammanställning källor för studerande läsåret 98/99

Studerande	E-post	Läroenkät	Enkät Dec. 98	Intervju x = video e, p = text	Betygsunderlag
D	X	X	X	e	MVG
Ju	X	X	X	x	MVG
Bj	X		X	e	G
M	X	X	X	x	MVG
Cr	X	X	X	x	IG
P	X	X	X	x	MVG
Ca	X	X	X	x	VG

H	X		X		IG
Fr	X	X	X	x	VG
Mi	X	X	X		G
Je	X		X		IG
Te	X	X	X	x	VG
Js	X	X	X	x	G
Sa	X	X	X	x	MVG
F	X	X	X	x	MVG
Rf	X	X	X	x	VG
La	X		X	x	G
Kl	X	X	X	p	IG
E	X	X	X	e	IG
Re	X	X	X	x	VG
Li	X		X	x	G
L	X		X	x	G
Po	X	X	X	p	VG
C	X	X	X	x	VG
Mn	X	X	X	p	G
A	X		X		IG
J	X	X	X	x	G
Ka	X	X	X	e	G
Hk	X		X	p	IG
T	X	X		x	IG
Mm	X	X			IG
Mo	X	X			IG
Kr	X	X		e	IG
Mt	X	X			IG
An	X	X		p	IG
Cd	X	X			IG
Gv	X	X		p	G
Rd	X	X		p	VG
Dm	X	X		e	MVG

Citat

Bilaga 4.1

Av utrymmesskäl presenteras endast ett urval av källcitaten i denna bilaga.

Tema kursvillkor

Kursinnehåll

Kursen värderas högt

Intervjuaren: Vilket värde har kursen för var och en av er?

J: Jag värderar den väldigt högt, för det är det som är framtiden, det är det som kommer att användas i framtiden och det är nyttigt att kunna det. Det är den enda möjligheten man får här på skolan att lära sig.

Fr: Det är mer än nyttigt det är mer nödvändigt att kunna det (från intervju 98/99, Atlas 41:1).

Viktigt innehåll men .....

Intervjuaren: Vilket värde har denna kurs för er? .....

Ju: Att det skulle lära mig en hel del om Internet och jag har lärt en hel del. Men hade jag valt nu så hade jag *inte* valt denna kurs.

Intervjuaren: Varför?

Ju: Det är väldigt viktigt med datorer men den här kursen inverkar för mycket på mitt medelbetyg men jag tycker det är ganska kul egentligen. Det går lite för snabbt fram för att jag ska hinna lära mig datorn (från intervjuer 98/99, Atlas 40:1).

Genusaspekter

Tryggt och positivt

Betti: En del. Känns tryggare. Känns mer som man är på samma plan (från enkät 97/98, Atlas 11:1).

Britt: Det är kul. Jag går i den gruppen med bara tjejer. Man känner att man får en fördel som tjej för en gångs skull (från enkät 97/98, Atlas 17:5).

Besvikelse

Boddi: När jag valde, valde jag för att det var för tjejer + helt "oerfarna". Nu finns det ett par killar med. De som inte kan, kan få lov att vara där men när det sitter såna som man vet har datorer hemma, och som kan så jävla (ursäkta) mycket blir man arg (från enkät 97/98, Atlas 13:1).

Har mindre betydelse

Billie: Det hade betydelse när jag valde kursen, då kändes det skönt att det bara skulle vara tjejer. Men nu när vi ändå inte träffar våra kurskamrater så mycket, så har det ju betydligt mindre betydelse (från enkät 97/98, Atlas 12:1).

Viktigare att målgruppen är nybörjare än kvinnor

Asta: Vilket kön kursen riktar sig till spelar absolut ingen roll, bara den är för nybörjare. Man kan ha en kurs för fortsättare också (från enkät 97/98, Atlas 8:3).

Negativ attityd från män

Acke: Kanske att läraren är mer inställd på att hjälpa tjejerna, det har jag känt ibland, vilket är fel eftersom det även finns många killar som är i behov av kunskaper inom området. Diskriminering !! (från enkät 97/98, Atlas 1:4).

Positiv attityd från män

Curre: Jag är en kille. Men visst är det bra att tjejerna får lära sig saker som tidigare har varit en "kill-grej" (från enkät 97/98, Atlas 25:3).

Tema tid och plats

Val av arbetsplats

Tillgång till programvara

Intervjuaren: Att ni kunde arbeta hemma, vad tycker ni om det?

J: Det kan man inte säga att man kunde, för vi har inte den programvaran, vi har inte hyperstudio. Vi har precis fått Photoshop hemma, ok, liksom Netscape och Explorer men det är väldigt sparsamt.

Fr: Jag gör hemsidor hemma för jag har ett avancerat program hemma.

P: Jag har inte suttit så mycket hemma som i datorsalen, men det är lättare att göra det hemma då är det inte bestämda tider som i skolan, att skolan stänger, det blir ännu friare.

J: Jag tycker man ska få möjlighet att låna hem program vara från skolan

P: Ja det hade varit bra (från intervju 98/99, Atlas 41:17).

Arbete hemma kompletterar skolarbete

Adrian: Att jag kan komplettera vissa arbeten som jag inte hann med i skolan. Dock har jag inte så många program som skolan har (från enkät 97/98, Atlas 2:4).

Motivationshöjande att arbeta hemma

P: Jag blir mer motiverad i och med att jag kan sitta hemma och arbeta mer självständigt (från enkät 98/99, Atlas 27:5).

Valmöjlighet spelar ingen roll för motivationen

Annika: Inte speciellt. Är man skoltrött så är man oavsett vad det är för undervisning (från enkät 97/98, Atlas 6:5).

Valmöjlighet ger odisciplinerat arbete

Acke: Eftersom jag har tillgång till Internet hemma kan jag antingen ägna mig åt läsläsning, slappa eller sluta tidigare i skolan. Bra eller dåligt? – både och. Valmöjligheterna av tid och plats påverkar moti-

vationen negativt ibland, speciellt i början. Nu har jag vant mig och min motivation är bättre (från enkät 97/98, Atlas 1:8).

Motivation vid högt ingångsintresse

Adrian: Inte särskilt mycket eftersom jag hade ett stort intresse för kursen redan när jag valde den. Intresset går i vågor med tekniken, den strular en hel del (från enkät 97/98, Atlas 2:5).

Att få lugn och ro

Arvid: Det viktigaste vid val av plats är lugn och ro, så lite stress som möjligt, ingen tidsbegränsning för användandet av datorn, inget folk som springer runt omkring (från enkät 97/98, Atlas 7:6).

Ensam med arbete hemma

Li: Man träffar inte så många för att kunna få en önskad hjälp snabbt. Det kan kännas ensamt (från enkät 98/99, Atlas 9:21).

Mer disciplinerat arbete i skolan

Te: Jag arbetar hemma och blir då oftast sen – jag gör allt – i alla fall nästan så sent som möjligt (från enkät 98/99, Atlas 9:12).

Tidsplanering i skolan

M: För mig finns det inte det eftersom jag varken har Photoshop el. Claris Homepage. Valfriheten består i att jag kan välja mina tider fritt (från enkät 98/99, Atlas 9:4).

Tidsplanering ger frihet från schematider

Intervjuaren: Att kunna arbeta hemma, vad tycker ni om det?

Re: Det är jätteskönt.

Intervjuaren: Varför då?

Re: Därför man har ju lektionstiderna på torsdag och en på fredag. Man ser ju det som att man slutar, vi *har* inte den lektionen, det kan va rätt skönt att liksom åka hem och äta och så här och *sen* gör det här.

Intervjuaren: Att man väljer själv?

Re: Ja (från intervju 98/99, Atlas 39:23).

Bättre utnyttjande av tiden upplevs ge kvalitativt bättre arbete

Re: Jag arbetar bättre hemma. Mer koncentrerad och får mer gjort (från enkät 98/99, Atlas 9:20)

Fler problem med datorer i skolan än hemma

D: Det känns skönt att jag har tillgång till dator både hemma och i skolan. Det är mycket roligare att arbeta hemma. Hemma stöter man sällan på problem, medan på skolans datorer händer det ofta att Internet inte fungerar. Olika HTML-filer går inte att öppna. Det som är den stora nackdelen med skolans nätverk är att Frontpage98 inte finns (från enkät 98/99, Atlas 9:1).

Rörigt att arbeta på mer än en plats

Cissi: Konsekvenser av att kunna arbeta hemma ”blir rörigt, jag vill enbart jobba här på skolan med samma program”. Val av tid och eller plats för att genomföra kursen påverkar motivationen genom att ”Bättre datorer gör det roligare att jobba. Detta gör det roligare och motivationen blir högre man vill få ut bättre resultat” (från enkät 97/98, Atlas 20:12).

Tidsfaktorer

Skolans datorer räcker inte till och det brister i bokningsmöjligheterna

Bea: Valfriheten är bra, fast ibland så är det ju fullbokat just den gången som den enda tid då man har möjlighet att jobba (från enkät 97/98, Atlas 9:8).

Skolans tider utgör en begränsning

L: Vi har ju lektioner på dagarna och sen tränar jag vissa dagar så man får försöka passa in det någonstans emellan (från enkät 98/99, Atlas 5:22).

Har ej samma möjlighet att prestera goda resultat

L: Det är ju jätte bra för dem som kan men de kan också göra mera på samma tid som jag fast mycket mera. Jag kan ju inte jobba med det på kvällarna, då jag har som mest tid (från enkät 98/99, Atlas 9:22).

Missar tid och personliga kontakter

Je: Att man får **mycket** mer tid. Och ofta har man föräldrar som kan hjälpa till. Eller så är det så att man själv kan mer. Det är oftast dom som har Internet hemma (från enkät 98/99, Atlas 9:11).

Motivationen försämras

Te: Den kanske blir sämre eftersom jag inte är van vid denna typ av undervisning. Jag jobbar (från enkät 98/99, Atlas 27:10).

Tidsödande

Bonni: Jag har inte den möjligheten och kan på så sätt inte vara så fri. Det tar också längre tid för mig att genomföra uppgifterna eftersom jag inte kan använda datan när som helst. Det gäller att inte tappa hoppet om man kör fast. Det är lättare med fler tillgångsmöjligheter (från enkät 97/98, Atlas 14:10).

Möjlighet till temporala val upplevs positivt

Js: Positivt. Man kan själv välja om man vill arbeta och hur mycket man vill göra (från enkät 98/99, Atlas 5:8).

Svag arbetsdisciplin är konsekvens av temporala val

Ca: Ibland lite slappt. Man får nämligen inte lika mycket gjort (från enkät 98/99, Atlas 5:1).

Datorbrist ger begränsning i valmöjligheten

Brissi: ..... Valfriheten finns inte alltid där eftersom man måste boka datorer, vilket jag inte vill göra eftersom jag inte vill planera alltför mycket. Dessutom har vi inte så många datorer. Men annars är det väldigt positivt. Fler lektioner borde vara upplagda på detta vis (från enkät 97/98, Atlas 16:7).

Det finns tillräckligt med datorer

Cissi: Jag arbetar under skoltimmarna mellan 8.15 - 15.00 och anser att jag har möjlighet att själv välja när jag vill arbeta med kursen och tycker att valfriheten är mycket stor. Finns nästan alltid tillgång till någon data när jag behöver jobba (från enkät 97/98, Atlas 20:11).

Skolschema utgör begränsning

Calle: Jag ägnar mig åt kursen 2-4h per vecka under skoltid eftersom jag är beroende av deras datorer. Jag kan välja de tidpunkter då jag vill arbeta med kursen och upplever att valfriheten finns där, men eftersom arbetstillfällena måste passa in under skoltid och då vi har schemalagd lektion med Internet och multimedia tillvalet eller håltimmar, så blir arbetstillfällena ändå ganska bundna (Dessutom är ju två dagar i veckan endast avsedd för tjejer.) (Från enkät 97/98, Atlas 18:10).

Tidsramar för kursuppgifter

Po: Klar tidsram är ganska viktigt. Här har (lärarens namn) misslyckats fullkomligt. Ingen visste vilka datum som gällde, datum ändrades, avsnitt ströks och alla var jätteföränsade (från intervju via post 98/99, Atlas 54:15).

Svårt att planera arbetstiden

Re: Så när man ska göra det här så fokuserar man sig bara på det här och man kanske inte hinner gå in på länkar och så där, det är ... man måste ju planera tiden det har jag väldigt svårt för att göra, just nu är det proppat med saker, man hinner inte.

Li: Då blir det här lidande.

Re: Ja det blir det i och med att man inte har några lektioner.

Li: Ja.

Re: Det blir ju det här att man gör det sista dan eller ...

Li: Ja nu vi gör det nu, vi har alltså inte lämnat in hemsida 2.

Re: Vi är snart klara vi gör lite då och då, nu har vi en tiorast, så då gör vi lite då och ... (från intervju 98/99, Atlas 39:14).

Studerande vill lämna redovisningar i tid – uppskjutet arbete ger stress

M: Jag arbetar alltid mot målet här i kursen är det alltid inlämningsuppgiften jag försöker liksom börja med den så tidigt som möjligt i arbetet så att jag får gjort den så tidigt som möjligt eller så att jag kommer vidare i uppgiften så att jag förbättrar jag och jag börjar jobba med den. Vissa grejer Html 2 till exempel var jag tvungen att låra mig lite mer för att det skulle bli bättre liksom och då tog det lite

tid och då kunde jag inte börja direkt med inlämningsuppgiften men .. (från intervju 98/99, Atlas 37:12).

Bra erfarenhet trots stress

Betti: Innehållet har varit bra. Ibland har det kommit lite många uppgifter på en gång men lite stress är bra att klara av. Dessutom får man lära sig att planera sitt arbete (från utvärdering 97/98, Atlas 11:15).

Lär sig mycket, men effektivare tidsutnyttjande kan uppnås

Bessie: Jag har lärt mig väldigt mycket under den här kursen, men jag har också fått spendera otroligt mycket tid framför datorn. Det hade varit skönt om man kunde få lite mera hjälp, för det tar mycket längre tid om man ska sitta och försöka själv hela tiden. Jag kunde inget om datorer när jag började och har därför upplevt många av uppgifterna som för svåra och för tidskrävande. Men träning ger färdighet, och jag har lärt mig väldigt mycket (från enkät 97/98, Atlas 10:8, 10:11, 10:12).

Krävs mer än angiven kurstid

C: Alltså tre timmar per vecka vi har ju arbetat minst tredubbelt de timmar som vi har eftersom man inte förstått liksom

Intervjuaren: Man får lägga mer tid?

C: Jag har lagt jättemycket tid (från intervju 98/99, Atlas 40:10).

Tid att komma igång för nybörjare

Ju: Är man nybörjare är det svårt att komma igång och det kan ta flera timmar. I början kunde jag sitta hemma på söndagskvällar och nätter och när som helst, men nu har jag inte de programmen och då måste jag sitta i skolan och det funkar inte.

Intervjuaren: Så det är programvaran som är haken?

C: Ja det är verkligen en stor grej tycker jag, att man liksom inte kan disponera tiden efter sitt schema. Vissa dagar har man inte tid att sitta där nere, vi har så fruktansvärt mycket, man skulle göra hemma, men det går ju inte, man måste planera in det och så.

Ju: Det räcker inte med en halvtimme eller så, då hinner man starta datorn typ och hinner inte så himla mycket mer känns det som (från intervju 98/99, Atlas 40:2).

Långa arbetspass krävs

Sa: Jag tror inte jag lämnat en enda uppgift i tid faktiskt. Sen har jag kanske inte, ja nu är det hyperstudio som ska in, ibland har jag varit någon dag efter som jag lämnat in just för att fixa till det sista innan så.

Rf: Men jag tycker och tror, om man ska ha sådan här undervisning så tror jag att man måste ha ett större block mer än 80 minuters. Jag kommer ihåg i ettan hade vi svenska i 120 minuter och det är teoretisk undervisning, men här får du ändå jobba själv, så säg 120 minuters pass så i alla fall hinner man, annars går det liksom inte (från intervju 98/99, Atlas 34: 21b).

Uppgifterna tar tid trots kunskap

J: Alltså det är snarast så att jag kan det.

Intervjuaren: Du kunde det innan?

J: Ja jag kan en hel del innan, men jag är för lat för att få igång och göra det, det tar ju tid.

Fr: Ja det tar tid, fast man kan det.

J: Ja det tar tid även om man kan det, så om man har något annat att göra så känns det viktigare, det är liksom mindre ansvar och mer pressande. Det här är inte så pressande men mycket mer ansvar.

P: Det blir väldigt lätt att man skjuter fram det, man börjar inte att göra en halvtimme om dan direkt, det blir att man sitter dagen innan det ska vara inlämnat (från intervju 98/99, Atlas 41:14).

Studierna blir ytliga vid tidspress

Intervjuaren: Tidspress och tid att reflektera det är brister?

L: Om man haft mer tid hade man kunnat utveckla sig själv mer genom att testa nya grejer och så där, men i och med att man inte har tid så hinner man ju precis göra det som det står att man ska göra och hinner inte testa så himla många olika varianter eller vad man ska säga.

Intervjuaren: Det är alltså det som avgör?

Cr: Ja betyg och tidspressen, men det är ju faktiskt så med alla ämnen liksom, fast det är lite extremt här i och med att det är ett nytt sätt att undervisa på också så.

La: Ja mmm

L: Ja

La: I andra ämnen hinner man med, men här är det omöjligt alltså, det är verkligen omöjligt det går inte, vi har ju massor av andra ämnen vi måste hinna med (från intervju 98/99, Atlas 32:33).

Minskar experimenterande

C: Jag tycker det passar mej bra, bara det finns bra förutsättningar för det så tror jag att man lär sig väldigt mycket på det, det har jag redan gjort alltså, men man hade kanske lärt sig ännu mer då, om man hade haft mer tid på sig och kunnat experimentera lite mer själv. Man orkar inte göra det så att allt blir helt fel det har man fått nog av med bilder och allting så man gör ju bara precis, ja, ja, så gör jag, man försöker inte på andra sätt liksom.

Ju: Ja, fast jag tyckte det ändå var jättekul med bilderna och då hade jag det programmet hemma och då kunde jag sitta typ på nätterna och sent på kvällarna för det är då jag jobbar bäst nästan och kunde sitta då och småleka och testa mig fram och det lärde jag mig hemskt mycket på och tyckte det var kul. Men sen kan jag inte göra det på de andra programmen utan måste då sitta direkt efter skolan och det är svårt.

C: Och då är man ju så himla trött man har gått hela dan.

Intervjuaren: Att välja tiden själv är viktigt?

C: Det är jätteviktigt ja verkligen

Intervjuaren: Men ändå, att man då inte alltid har tillgång till handledare?

C: Ja det är det faktiskt

Ju: Ja, för då kan man ändå, då har man ändå god tid på sig, men här känner man oj nu fastnade jag och då har jag bara en timme på sig tills de stänger här och då sitter man där den timmen Där hemma kan man gå ifrån om man skickat ett mail till henne och komma tillbaka efter en timme eller så (från intervju 98/99, Atlas 40:26).

Hämmar kvalitén på arbetsresultat

Intervjuaren: Tidspress, vad tycker ni om det inlämningstid?

Rf: Jag tycker att det hämmar ens resultat på något sätt för att det jag känner nu är, jag har hyperstudio, jag ska lägga upp på k2 och jag hade lite mer som jag skulle velat göra mer finesser men det finns inte tid till det, jag är redan över tiden och känner att jag måste lämna in det och sen ändå har jag suttit på varenda håltimme jag haft, till och med skolkat från en lektion för att hinna, det är just det att tiden räcker inte till, man får ta sig tid som inte finns egentligen (från intervju 98/99, Atlas 34:21a).

Tidspress gör att resultatredovisningarna känns ofärdiga

Ju: Sen tycker jag att när man blir inte färdig med uppgifterna. Så då helt plötsligt nå, denna skulle varit färdig för tre veckor sedan plus att nu ska du kunna de här uppgifterna också och då liksom blir det alldeles för mycket och man hinner inte med något alls. Även om man inte hunnit färdigt så lägger hon ändå på en uppgift eller två till och då kan hon liksom vänta med dom uppgifterna, man kan inte göra hur mycket som helst och då drar man ut på tiden liksom, det kan ju ändå vara lite så där.

C: Jag har precis lämnat in en uppgift som skulle vara klar före påsk.

Ju: Den har jag inte heller lämnat in (från intervju 98/99, Atlas 40:18).

Krav på inlämningstid

Förlåt att detaljplanen är lite försenad, men som jag skrev tidigare STRESSSSSSSS.... (från e-post 97/98, 8:44).

Instuderingsfrågorna tyckte jag var många och långa. Jag kände mig smått stressad, för de är ju bra att göra, åtminstone de flesta. Jag undrar för övrigt ..... (från e-post 97/98, 14:9).

Saknar tillräcklig tid för arbetsuppgifter - datorbrist

L: Man ska lära sig de här programmen och sen ska man göra övningarna och sen så blir det nåt fel, och sen måste man göra om det ååå skicka in det och så där och det tar ju ändå så himla mycket tid.

La: Ja man hinner inte göra hälften av uppgifterna för det tar så fruktansvärt mycket tid, av fritiden.

L: Sen har jag faktiskt tänkt på att det borde funnits något så att man kunnat ta hem programmen, så att man kunde få det inom kursen ta hem det, ladda hem det så att man kunde jobba med det hemma också för just i skolan hinner man inte för man har så många andra saker att göra.

La: Sen är det ju inte hur många datorer som helst nere i datasalen vi är ju många fler elever än det finns datorer där nere, oftast har man inte programmen hemma så man måste ju jobba i skolan. Slutar man halv fyra i skolan så stänger de fyra då hinner man inte. Då får man sitta där på raster så (från intervju 98/99, Atlas 32:5a).

Svåra arbetsuppgifter och problem med datorer

Bessi: Jag tycker många uppgifter varit för svåra och i mitt fall för tidskrävande. Det känns som om man lägger ner mycket tid utan resultat (speciellt om arbeten försvinner, som det tycks göra väldigt ofta) (från enkät 97/98, Atlas 10:9).

Studerande skapar tidspress själv

Intervjuaren: Tidspressen var vi inne på tidigare hur tycker du, har det fungerat eller har det varit stressande?

Ca: Tidspressen skapar man själv ju, man väljer ju precis när man ska arbeta ju, så sätter man igång tidigt blir det ingen tidspress så är det med de flesta grejerna, man väljer själv om man ska sätta tidspress för sig själv, börjar man med uppgiften direkt så blir det ingen tidspress, utan då är det lätt att göra uppgiften, men väljer man att göra det sista dan så blir det tidspress på en, man måste hinna klart.

Intervjuaren: Hur brukar du ligga till där?

Ca: Allt från sista dan det är lite olika.

Intervjuaren: Varför?

Ca: Ibland är det mycket att göra i skolan, i andra ämnen och ibland orkar man inte eller är upptagen med annat det är olika från gång till gång (från intervju 98/99, Atlas 33:18).

Temporal faktorer vid grupparbete

En stor anledning till att det tog så lång tid att få till skott ett möte är förstås att alla inte kollar sitt mail regelbundet. Om det sedan beror på att de inte kommit in i datorsalen eller på att de inte har Internet

hemma vet jag inte. Kort sagt kan jag säga att detta slags grupparbete tar väldigt lång tid. När man väl har fått fatt på hälften av gruppen hinner de inte stanna och göra det färdigt. .... Tidsbristen är nog den svåraste nöten att knäcka vad det gäller grupparbeten (från e-post 97/98, 14:15).

Tidspress vid handledning

Asta: Visst kan man avtala tid, men hon hjälper inte en mer än ca 5 min, sedan går hon till en annan elev eller lärare som behöver hjälp. Under de ca 5 minuterna så lär man sig inte speciellt mycket (från enkät 97/98, Atlas 8:4).

Asynkrona problem vid handledning

Intervjuaren: Är det samma problem för dig Cr?

Cr: Mmm det är nästan mer för jag kan inte sitta på lektionstid heller för jag har andra lektioner på den. Det jag tänkte säga är också om man ska boka tid för att få hjälp, så bokar man kanske för den uppgift som gäller just då och då får man inte en träff med henne förrän hon har slängt ut tre nya uppgifter. Då måste man fråga om alla fyra uppgifterna då och då får man ju inte nån hjälp (från intervju 98/99, Atlas 32:5b).

Mer tid för undervisning och handledning behövs

Acke: Traditionell undervisning hade peppat en lite och visat fler möjligheter med Internet, men eftersom timmarna inte räcker till så är det kanske svårt (från enkät 97/98, Atlas 1:13).

Ytligt lärande på grund av högt tempo

L: Ja jag tycker jag har lärt mej väldigt mycket som jag inte visste innan olika program och såna saker som jag inte hade en aning om innan, men ääää jag har inte hunnit lära mig grundligt alltså, och man kan absolut inte det bra utan bara lite så där.

Intervjuaren: Du skulle gärna vilja vidare utveckla det?

L: Ja alltså det känns som om man inte hunnit med riktigt dom uppgifterna utan alltså bara gjort det snabbt man har inte hunnit smälta det.

La: Det går liksom för snabbt fram vi hinner inte, man hinner inte liksom inte sätta sig in i uppgifterna så där, och hon är ju aldrig där

och hjälper en. Man får göra allt själv på egen hand liksom.
.....

Cr: Ja jag lärde mig mest i början då var det inte lika stressat som nu, för nu så slänger hon ju ut uppgift efter uppgift. Jag menar hälften av gruppen, jag menar *mer* än hälften av gruppen har fått streck eller IG varning och då borde hon förstå att hon ska dra ner på tempot och vara mer tillgänglig men ändå fortsätter hon att slänga uppgift på uppgift på oss och då blir det liksom inte att man lär sig nånting när man gör det, utan gör det bara för att man ska *göra* det, så läser man det innantill eller låter någon annan hjälpa en och .. för hon finns ju inte .... (från intervju 98/99, Atlas 32:1, 32:2).

Tema ansvars- och initiativtagande

Ansvarstagande

Svårt men stimulerande och utvecklande

Claud: Hela kurssystemet bygger på eget ansvar, vilket är bra. Men man var mycket ovan i början, eftersom man aldrig har haft eget ansvar i den graden förut (från enkät 97/98, Atlas: 21:13).

Positivt att lösa problem självständigt

Te: ..... liksom att jag lärt mig så himla mycket själv på mina egna misstag, eftersom man inte alltid kan få hjälp när man skulle vilja ha så där, så lär man sig liksom, man blir tvungen att lära sig och det tror jag är jättebra. Man får ju tro på sig själv och sen när man klarar saker och ting. Utan att .... Jag är inte så himla... utan jag har nog inte varit sån att jag frågar efter hjälp direkt när det går fel jag försöker klara mig på egen hand så mycket som möjligt. men ett sånt här ämne är så himla mycket nytt liksom. Jag frågar för lite för det mesta (ur intervju 99, Atlas 35:7).

Utvecklat planeringsförmåga och självsäkerhet

Intervjuaren: Under tiden ni gått kursen, har det blivit någon förändring i ert sätt att lägga upp ert eget lärande?

T: Vet inte, alltså i början gjorde man mycket, men nu tar man mer lätt på det.

F: Mmm , alltså man ...

T: Det är bara för innan var man så rädd, o ja, vad ska man göra och så.

F: Man kan ju grunderna mer nu och då bygger man på det liksom.

Intervjuaren: Vad menar ni att ta lätt på det?

T: Alltså man innan, oh jag måste hinna i tid och allting, men nu gör man det .....

F: Nu har man lärt sig ungefär hur mycket tid det tar ungefär och hur mycket man behöver lägga ner och sen är det ju irriterande när det kommer upp stora problem och så där.

T: Sen är man inte rädd för datorn heller som man var innan i början kanske, i början var man mer nervös, som o kanske, ju mer man håller på ju säkrare blir man, så det är ganska bra (från Intervju 98/99, Atlas 38:16).

Bra med ansvar men traditionell undervisning behövs

Sa: Rätt bra. Man får lära sig att ta ansvar. Men man kunde dock ha lite mer "traditionell undervisning" (från enkät 98/99, Atlas: 30:14).

Jämlikt arbetsätt

Li: Positivt, det är upplyftande att få ta ansvar över sig själv på ett fritt sätt. Vill man lyckas får man börja i tid och man kan göra det då det passar. Ingen lärare som är "över" eleverna utan kan kännas mer jämlika. (från enkät 99, Atlas 30:21).

Stort krav på ansvarstagande är hämmande

A8: Kraven orimligt höga. Allt ska skötas på egen hand (från enkät 97/98, Atlas 30:13).

B8: Väldigt mycket, lite för mycket! Visst ska man ta ansvar men det får vara inom rimliga gränser. Skolans andra ämnen kräver också sin del (från enkät 97/98, Atlas 29:17).

Ovana vid att planera arbete

P: Det är så att jag inte har tagit det tillräckligt seriöst så inlämningsdatum har skjutits fram mer och mer det blir oseriöst så och det tror jag hade blivit bättre om vi haft lektioner och så. Då hade man gjort allt seriösare det hade det blivit allt lämnats in i tid och så.
Fr: Nickar instämmande.

Intervjuaren: Vad beror det på att man inte tar det seriöst?

J: Jag tycker det är ovana, ovanan att arbeta på det här sättet.

Fr: Att gå direkt från så att säga regelrätt lektion när man får utskällning när man inte lämnar in till den mer fria undervisningen där är liksom det kommer ett mail .....

J: Det tar tid att vänja sig, man kan använda det mer på universitetet, jag tror nog att det är ett bättre sätt för undervisning.

Intervjuaren: Varför då

J: Jo att man får lära sig att ta ansvar, det är ju det som kommer nu att man ska ta ansvar för sitt studerande men det är fortfarande inte så mycket ansvar än nu och då blir det ännu mer ansvar och det blir så i arbetslivet sen, det är ju både bra och dåligt att få ta ansvar

Fr: Vi borde kört så där halvt om halvt i den här kursen, lite mer liksom lektion och ansvar och blanda mer (från Intervju 99, Atlas: 41:11).

Arbetet blir oseriöst

L: Jo men det är ändå lite svårt, just att det är en sån ny grej med distansundervisning, ingen av oss har gjort det förut. Och det är ändå alltså ganska ovan, vi vet inte riktigt, att planera in är alltså det är lite svårt att planera in, jag tycker det kunde varit lite strikta regler ändå.

Intervjuaren: Det skulle ha varit en övergång?

L: Ja precis, det har blivit lite för frisläppt, man vet liksom inte när man, ... och sen har jag använt mig av mycket mer tid än lektionstid, jag har suttit där så himla många mer timmar än vad jag skulle ha gjort.

La: Jaaa (från intervju 98/99, Atlas: 32:3).

Kombination av arbetssätt ökar arbetsdisciplin

Intervjuaren: Hur passar det, om ni tänker efter hur ni lär, hur ni föredrar att lära er var och en, hur passar detta sätt, distansundervisning era sätt?

Cr: Alltså det beror jättemycket på, från person till person, hur pass mycket självdisciplin man har.

Intervjuaren: Ja och i ditt fall?

Cr: I mitt fall, i det här fallet, i början, var det väldigt bra, men när man blir stressad förlorar man det totalt och då väljer man att säga, äh jag tar det en annan gång, bara för att man ska slippa den fruktansvärda paniken. Så att under andra former passar den mig bra, men inte under de här formerna.

Intervjuaren: Det är stressfaktorn som gör att det blir för ...

Cr: Ja mmm.

La: Nickar.

L: Det jag kan känna är så att jag hellre struntar i det för att jag vet att det är så himla mycket jag måste göra och det finns ingen möjlighet att hinna färdigt i dag utan måste göra det nästa vecka och nästa igen och kommer ändå inte att göra det färdigt.

La: I början höll man ju fast vid kursen, men sen släppte man den nästan helt, nu är det ju verkligen .. Men jag tror det hade kunnat vara väldigt bra om vi hade haft bättre.....

Intervjuaren: Du ser det som att det skulle kunna stimulera ditt sätt?

La: Ja.

L: Ja det tror jag.

Cr: Ja för man lär sig arbeta självständigt.

L: Det är himla bra, för att om man hade gjort så man kunde jobba hemma så tycker jag det hade varit mycket bättre än det är nu. Det hade passat mig för då hade man kanske kunnat hålla på efter man varit på någon idrott och sätta sig vid datorn, man har kanske jätte mycket tid när man kommer hem, men nu kan man inte det eftersom de stänger skolan kl fyra jag menar från fyra till åtta hade man kanske kunnat sitta ju, det hade varit mycket bättre.

La: Ja verkligen.

Intervjuaren: Då hade det blivit ganska mycket ensamt arbete?

Cr: Om man hade kunnat kombinera det göra lite i skolan och lite hemma.

L: Ja och sen att man hade haft genomgångar före varje avsnitt.

La: Ja möjligheten att göra det hemma tycker jag absolut.

Intervjuaren: Och ändå ha någon form av grupparbete där man kunde ventilera?

L: Ja jag tycker det är roligare att man får nån gång jobba i grupp så att man inte hela tiden sitter helt själv för det kan bli ganska tråkigt.

La: Ja.

Cr: Ja. Det är ju annars en bra förberedning för att jobba själv att ta eget ansvar och så vidare (från intervju 98/99, Atlas: 32:28, 32:29).

Tillräcklig arbetsdisciplin saknas

Sa: Alltså jag kan nog inte säga att det passar mej, det är bara för att jag har ingen särskild disciplin och då blir det lätt så här ja, ja, nu är det fyra veckor till inlämning ja, jag kan göra det då, kanske lite senare i stället, kanske nästa vecka när jag har lite mer tid och så blir det så här och så blir det panik på slutet, jag kan gå och tänka på det hela tiden men jag gör ingenting direkt så här så jag kanske måste nog ha mer fast undervisning tror jag.

Rf: Jag säger det samma, jag har inte den disciplinen, jag ska aldrig mer det är bara nu ..... När man ska söka vidare till universitetet, så fort jag ser en kurs med distansundervisning så bläddrar jag förbi så här, skratt, så att det är ingenting alltså, jag kan inte det. Och jag känner att jag föredrar det att, ja nu har vi det på måndag morgon kvart över 8, gå hit och sätta sig och under tiden hade hon gått runt och hjälpt en, för det är det som gör att jag..... Ibland när man ska lägga upp det på K2, så ändrar den mina grejer, inte som jag själv gör, utan datorn gör så att man kan inte se det. Om hon varit där då istället för att bestämma tid och tiden går och går och man kommer ingen vart. Jag klarar inte det där måste jag säga, utan fasta lektioner (från intervju 98/99, Atlas: 34:15).

Ingen pressar

Britt: anser att kursen kräver ”Att verkligen sätta sig ner och göra uppgifterna. Det är lätt att man slappar” (från enkät 97/98, Atlas: 17:16).

Hk: Det känns rätt skönt men personligen så har jag svårt att ta initiativ till att göra vissa uppgifter eftersom man kan inte få några utskällningar (från enkät 98/99, Atlas: 30:29).

Aktivitetsgrad och obligatoriska lektioner

Ca: Som jag tidigare skrev blir det lätt slappt och man får mycket mindre gjort än om man skulle gjort om det varit bunden lektionstid (från enkät 98/99, Atlas: 9:7).

Förändra lärarrollen till mer kontroll

Calle 97: Det krävs ett stort eget ansvarstagande vilket jag tycker är bra, men vissa moment skulle kanske mer schematiskt upplagda och uppkollade (från enkät 98/99; Atlas: 18:12).

Ansvar upplevs vara att lämna redovisningar i tid

Po: Att man gör sina uppgifter i tid, fastän man inte har någon lärare som hänger över en och tjarar (från enkät 98/99, Atlas: 26:23).

Ansvar upplevs vara arbetsdisciplin och kontakt med läraren

Billie: Man måste kolla kursens hemsida varje vecka. Man måste hålla kontakten med läraren genom att skicka mail varje vecka. Man måste själv ta sig tid till att göra uppgifterna (från enkät 97/98, Atlas 12:12).

Det gäller bara att ta tag i uppgifterna!

Intervjuaren: Har det fungerat att få instruktioner via hemsidan?

J: Ja det tycker jag, har inte varit några problem alls.

Intervjuaren: Du har disciplin på ditt arbete?

J: Egentligen inte, nej, skrattar, men man får ju ta tag i det när det börjar närma sig inlämningsuppgiftsdatumet så där, så får man ta tag i det på riktigt (från intervjun 98/99, Atlas 36:15).

Ansvarer känns roligt och lite vuxet

Intervjuaren: Vad har drivit er att fortsätta?

T: Men jag tycker det är roligt men sen är det så också att annat...

F: Det är faktiskt roligt.

T: Alltså vi har inte gjort det innan.

F: Det är lite vuxet att man ska sitta där och känna att nu måste jag göra det här sen gör jag det hemma och så man .. det är i och för sig det stora problemet för att man kan inte göra mycket hemma för man har inte de här programmen och man har inte lusta att lägga ut två tusen på program, men annars att man just har det är så att man har det att göra (från intervju 98/99, Atlas: 38:4).

Prioritering

Asta: Man får ta eget ansvar att man gör uppgifterna som man ska. Tyvärr blir det ofta så att man får mycket att göra i andra ämnen så att IT-kursen får lida (från enkät 97/98, Atlas: 8:12).

Kunskapen har förändrats

Crissi: Jag har framförallt blivit bättre på saker jag bara nosat på innan (hemsidor, e-post osv.). Arbetsformen passar mig och jag har nog blivit bättre på att planera min tid. Samtidigt bestämmer jag var jag vill lägga ribban (från enkät 97/98, Atlas 23:16).

Konsekvenser av ökade kunskaper

Större säkerhet

Bea: Jag känner mig mer avspänd nu, är inte nervös över att jag skulle råka göra någonting som förstör hela datorns program. Man har fått mer kunskaper om de olika programmen som finns att tillgå och man känner sig mer säker vid datorn. (från enkät 97/98, Atlas 9:12).

Kunskapen har inte förändrats

Amy: Det har inte varit några större förändringar Jag sitter fortfarande som ett stort frågetecken. Jag experimenterar lite mer nu än tidigare (från enkät 97/98, Atlas 4:9).

Kunskaperna har ökat men ..... inte på grund av utbildningen

Arvid: Har ökat, men inte tack vare kursen, snarare tack vare egen vilja och nyfikenhet på fritiden (från enkät 97/98, Atlas 7:10).

Man lär sig, men på fel villkor

C: Men samtidigt har jag lärt mig väldigt mycket som jag inte kunnat innan, typ hyperstudio och så här. Man lär sig väldigt mycket men på fel villkor, man får sån ångest hela tiden.

Lärande genom prövande

Re: Jag lär mej oerhört mycket av det, jag testar mig fram och ..., oj så blev det så och nu har jag lärt mej det, jag ....

Intervjuaren: Så på det sättet passar det ditt sätt att lära, att du kan få lov att experimentera, att testa.

Re: Mmm

Li: Jag tycker att om man har tid och har dator, att man själv kan göra det mesta hemma när man själv har tid, då är det helt ok. Men har man ingen dator och oftast ont om tid då är det lite värre ... (från intervju 98/99, Atlas 39:19).

Egna initiativ

Självständigt och stora möjligheter att påverka

P: Kursens arbete är väldigt självständigt och man har stora möjligheter att själv påverka och göra en "personlig" uppgift (från enkät 98/99, Atlas 25:5).

Det är tillåtet att utveckla egna idéer, men .....

Det kan bli för höga krav

Brissi: Bra men! Det kan lätt bli lite för mycket om man måste ta eget ansvar och eget initiativ hela tiden. Ibland är OK, men inte för ofta. Åtminstone inte när man har andra ämnen att pejla samtidigt (från enkät 97/98, Atlas: 16:10).

Det krävs tålamod och intresse

Amy: Den är mycket stor om man har tålamod och brinnande intresse för att klura och lista ut en massa saker för att lära sig. Kursen är en sådan kurs att det du lär dig det har du själv lärt dig (från enkät 97/98, Atlas 4:8).

Läraren ska avgöra innehållet

H: Det är väl bra, men inte i för stor utsträckning, det är ändå läraren som skall göra det (från enkät 98/99, Atlas: 25:7).

Bra med tips från lärare

Fråga: Hur styrd av lärarens uppläggning introduktionsavsnittet?

An: Man var lite bunden, men i det stora hela kunde man arbeta fritt (från intervju svar via post 98/99, Atlas: 43:5).

An: Ibland är det bra med fritt spelrum. Men ibland kan man ha dålig fantasi så då är det bra m läraren säger vad vi ska ha med (från intervju svar via post, Atlas: 43:14).

Det känns bra att få utveckla egna idéer och initiativ

Bj: Mycket viktigt, jag hade presterat mycket sämre om jag inte fått bestämma själv (från intervju svar via post 98/99, Atlas: 44:16).

Dm: Det anser jag vara mycket viktigt att själv få bestämma hur jag vill slutföra de olika uppgifterna (från intervju svar via post 98/99, Atlas: 46:15).

Ökat självförtroende

Re: Jag tycker det att om man jämför med andra ämnen så tycker jag Internet och multimedia som är liksom en grej som att jag gör det här för att jag tycker det liksom är roligt och det är roligt att själv utforma en hemsida som jag själv vill och (lärarens namn) kollar ju inte på vilka färger och så här det får jag bestämma själv bara att jag har med vissa saker och sen får jag göra ....

Intervjuaren: Det ger mycket utrymme för egna idéer?

Re: Ja precis

Intervjuaren: Tycker du också så Li?

Li: Man är ju lite nöjd med att man skrivit något bra som man gjort på vår hemsida eller så här i ett annat ämne eller om man gjort en text bra i ett annat ämne det är samma värde liksom att man känner sig nöjd med en text man lämnat in i svenska eller gjort på hemsidan med bilder (från intervju 98/99, Atlas: 39:5).

Passar studerandes sätt att lära

Intervjuaren: Just friheten att använda egna idéer tycker ni att det fungerade?

Re: Ja

Intervjuaren: Vill ni ha det väldigt fritt?

Re: Det har ju varit fritt men ändå att man ska göra en speciell sak, att man ska ha med det på varje sida och göra så och så med bilderna och ja, det har varit fritt på sitt sätt, men det har ju ändå varit en uppgift man ska genomföra så att säga. Jag tycker det har fungerat.

Li: Alltså det var ju bara vissa punkter hon tog upp sen kunde man ändå göra hur man vill runt omkring.

Intervjuaren: Tycker du att det passar dej också?

Li: Ja helt klart.

Re: För att om hon ska bedöma det måste hon ju ändå ha nånting, att det här måste vara med på varje sak och sen om man vill sväva ut kan man göra det. Det gjorde jag till exempel på Hemsida 1 och gjorde jätte många länkar till alla möjliga saker, men jag tycker det har funkat jättebra (från intervju 98/99, Atlas: 39:28).

Negativa konsekvenser av möjligheten att ta egna initiativ

Osäkerhet och stress

Bea: Möjligheterna är väldigt bra för just detta vilket kan medföra att man känner sig lite osäker på vad man skall göra ibland (från enkät 97/98, Atlas: 9:11).

Tidspress

Li: Faktiskt dåliga p.g.a. att man har alla andra skolämnena som kräver tid och då gör man endast det man måste (från enkät 97/98, Atlas: 25:19).

Osäkerhet i ämnet hämmar initiativ

Kr: Inte så viktigt eftersom jag känner mig hämmad när det är saker jag inte kan eller känner mig osäker på (från intervjusvar via post 98/99, Atlas: 52:14).

Studerande vet inte om de kan ta egna initiativ

Je: Kanske, jag har inte försökt (från enkät 98/99, Atlas: 18:11).

Tema datorstödd kommunikation

Webbplatskommunikation

Instruktioner på webbplatsen

Intervjuaren: Hur gjorde ni, följde ni texten, läste allt eller ...?

Re: jag läste inte hela texten det gjorde jag inte, den här tyckte jag var ganska lätt faktiskt.

Intervjuaren: Varför då?

Li: Skrattar

Re: Nej jag .. det här att skicka e-mail kan jag, så det här var rätt lätt, det var att skriva det här vad man tyckte va ...

Li: Skrattar, ja jag tittade igenom det, .. skrev ut det och tittar igenom det lite så, sen gick jag in och gjorde de här smileys och lite så där.

Intervjuaren: Du gick efter hennes instruktioner där?

Li: Ja alltså till det här inlämnings.. vad den skulle innehålla och sånt där sen gick jag in på adresser som hon skrivit upp där.

Re: Jag läser alltid in.... alltså det man ska lämna in, sen om jag inte förstår vad det är där om det är något jag inte förstår så går jag in och läser texten, till exempel den här uppgiften då förstod jag allt och då var det bara att liksom göra den så att säga (från intervju 98(99, Atlas: 39:6).

Information enbart via Webbplats

D: Jag tycker denna kursform är perfekt och är nöjd med den på alla sätt - Ganska spännande att bara få info via Webbsidan (från enkät 98/99, Atlas 15:1).

Struktur viktig/oviktig

Hur viktigt att få en bestämd struktur?

An: Den är viktig. Man måste veta exakt vad man ska göra. Ska kunna förstå (från intervjusvar via post 98/99, Atlas: 43:13).

Struktur och intresse

D: Det är viktigaste av allt. Om strukturen på uppgifterna är för strikta kan det lätt hända att man tappar intresset. Det roliga med att göra hemsidor och dylikt är att man får använda fantasin (Än så länge har det fungerat bra) (från intervjusvar via post 98/99, Atlas: 45:13).

Pedagogiska hjälpmedel

Instuderingsfrågor ej nödvändiga

Intervjuaren: Hur styrda var ni av upplägget gick ni precis efter det?

C: Övningsuppgifter får man och inlämningsuppgifter

Intervjuaren: Vad är det för skillnad på dem och instuderingsfrågor?

Ju: Ska jag vara ärlig så har jag inte gjort en enda instuderingsfråga.

Intervjuaren: Varför då?

Ju: Jag orkar inte med, det är så himla mycket man göra i skolan så man vill inte göra mer än man måste liksom. Jag har sneglat lite på dem, jag har inte brytt mig om att lära mig dem för jag tycker jag har inget större behov av att veta vad www betyder, jag menar det kan jag så det är inte så där jätteviktigt att kunna dom så.

Intervjuaren: Hur gjorde du hur kände du inför dessa? (vänd till C)

C: Ja, nej jag har inte heller så där direkt tittat på dem man blir ju väldigt duktig på att göra bara det man måste, om man säger så.

Ju: Det som märks (från intervju 98/99, Atlas: 40:13).

Instuderingsfrågor används vid prov

Intervjuaren: Du var inne på en idé där att man kan använda instuderingsfrågorna inför en tenta då?

F: Ja visst det är jättebra.

T: Det är därför man egentligen ska göra dom det är där.

F: Man måste repetera det som är det viktiga men det är ju inte alltid man gör.

T: Det som är bra att du, om du gör dom och trycker ut alla papperna så kan man ha det när man jobbar så kan man gå tillbaka till det, ja visst ja det har jag glömt, ...kan gå tillbaka och titta på som jaha så gör man ju, så det kan vara bra, men man bryr sig inte nu, man har så mycket (från intervju 98/99, Atlas: 38:9a).

Övningsuppgifter används då studerande inte behärskar innehållet

Intervjuaren: Övningsuppgifterna hur gjorde du med dem?

Js: Jag tittade vad det var för något och så tänkte jag att det kunde jag redan och så gick jag vidare.

Intervjuaren: Du bara använde för att ...?

Js: Se om jag kunde det (från intervju 98/99, Atlas: 36:6).

Svåra övningsuppgifter

Fråga: Hur arbetade du med övningsuppgifterna?

Kl: I början gjort (när jag fattade) med kompisar, sen när man inte fattade struntade man i dem. (Från intervjusvar via post 98/99, Atlas: 51:8a).

Inlämningsuppgifterna betraktas som obligatoriska uppgifter

Intervjuaren: Övningsuppgifter inlämningsuppgifter etc. ser du någon skillnad på dem?

Js: Jag la mest vikt vid inlämningsuppgiften, (skrattar).

Intervjuaren: Varför då?

Js: Jo det är väl den som ska betygssättas så det är väl den man gör noga

Intervjuaren: Hur gjorde du den?

Js: Skrattar, jaaa, tittar på datorskärmen.....

Intervjuaren: Följde du den noga?

Js: Ja jag följde den ganska noga punkt för punkt, ja (från intervju 98/99, Atlas: 36:4).

Inlämningsuppgifterna ger stress och oro

Intervjuaren: Inlämningsuppgifterna?

Kr: De gjorde mig nervös och orolig. Jag kände mig osäker hela tiden, jag bad kurskamrater som redan hade dessa förkunskaper om hjälp. Eftersom jag har Internet och multimedia på samma timmar som jag har andra lektioner (detta var ett nödfallsämne för mig när jag hoppade av min franska) så har jag haft det svårt att hitta tid för att få hjälp av (lärarens namn) (från intervjusvar via post, Atlas: 52:7).

Inlämningsuppgifterna är vagt formulerade

Intervjuaren: Inlämningsuppgifterna hur attackerade du dom?

Te: Jag tycker de var så där vagt formulerade egentligen, en redogörelse för avsnittet....., utvärdering av... , alltså det är ju lite så, lite vagt (från intervju 98/99, Atlas: 35:3).

Länk- och litteraturtips

Intervjuaren: Länkar?

Bj: Använde mig bara delvis av länkarna, men det var bra att de fanns.

Litteratur?

Bj: Jag tyckte att det var meningslöst eftersom nästan all IT baserad litteratur är inaktuell redan vid tryckningen (från intervjusvar via post 98/99, Atlas: 44:7).

Innehållet går inte att påverka

Ann: Lite svårare... kursen var ju redan upplagd när vi började så vi har inte kunnat lägga in egna idéer (från enkät 97/98, Atlas: 5:6).

Styrning med arbetsuppgifter

Helt styrda av inlämningsuppgiften

Re: Ja vi ska ju lämna en in bestämd grej, det bestämmer hon (lära-
ren).

Intervjuaren: Så inlämningsuppgiften? Är det den som styr er hur ni
lägger upp det?

Re: Ja det är fruktansvärt mycket styrning.

Li: Ja.

Re: Ja man går igenom kollar vad ska vi göra ...

Intervjuaren: Man måste vara så effektiv som möjligt?

Re: Ja precis jag.... Jag menar jag går in på andra saker när jag är
hemma och så men det har inget med Internet och multimedia att
göra.

Intervjuaren: Nej...

Re: Så när man ska göra det här, så fokuserar man sig *bara* på det
här och man kanske inte hinner gå in på länkar och så där, det är ...
man måste ju planera tiden det har jag väldigt svårt för att göra, just
nu är det proppat med saker, man hinner inte.

Li: Då blir det här lidande.

Re: Ja det blir det i och med att man inte har några lektioner.

Li: Ja (från intervju 98/99, Atlas 39:13).

Fria utrymmet ger negativ upplevelse

Intervjuaren: Det finns alltså utrymme för egna skapanden?

Rf: Ja

Sa: Alltså det står ofta bara något så där litet, som att den ska vara på
fem sidor, så får man totalt fria händer att göra dessa sidor och det är
ändå rätt bra för då blir det rätt individuellt också. För att annars kan
ju hela gruppen komma med en likadan sida det är ju inget man lärt
sig då.

Intervjuaren: Ni tycker det är bra att det finns utrymme för egna idé-
er alltså?

Rf: och Sa: Ja

Rf: Men samtidigt kan jag känna så att alla andra är mycket bättre och gör mycket finare, så sitter man där med sin hemsida som man först tyckte var jättefin och så, för det är ju ändå en hel del i vår kurs som har jättemycket förkunskap och haft sånt här innan och då känner man att jag har liksom ingen chans (från intervju 98/99, Atlas 34:14).

E-postkommunikation

E-postkommunikation med läraren är viktig

Cr: Jag tycker det är viktigt eftersom man aldrig haft det på detta sätt innan. Och man kan fråga m.m. (från enkät 98/99, Atlas: 10:6).

Fördelar med e-postkommunikation

Betti: Man kan gå och kolla sin post när man har tid. Inga speciella lektionstimmar som man måste gå på. Missar inga lektioner om man är sjuk (från enkät 97/98, Atlas 11:6).

Claud: Det är mycket lättare att uttrycka sina åsikter, eftersom man inte behöver påkalla uppmärksamhet från läraren (vilket man behöver på en vanlig lektion) (från enkät 97/98, Atlas 21:6).

Tid för reflektion

Crissi: Man hinner tänka efter noga innan. Man får alltid svar (från enkät 97/98, Atlas 23:8).

Inga andra hör

Ca: Det är mycket friare, man våga säga till precis vad man tycker utan att bry sej vad de andra säger eftersom de inte vet vad man tycker (från enkät 98/99, Atlas: 19:7).

Lugn miljö

Js: Man kan arbeta hemma och skriva i lugn och ro utan att klasskamrater och andra pratar och får en att tappa koncentrationen (från enkät 98/99, Atlas: 19:13).

Valmöjlighet

A: Det sker inom en relativ tid, man måste inte vara på en viss plats vid ett tillfälle för att kommunicera (från enkät 98/99, Atlas: 19:24).

Slipper vänta

Brissi: Det ger möjlighet att fråga när frågan dyker upp och man slipper gå och hänga efter läraren vilket man måste göra om det är mycket självständiga arbeten inom ett nytt område (från enkät 97/98, Atlas 16:5).

Läraren svarar personligt

Bonni: Hon svarar personligt. Vi får ett mer personligt förhållande och jag vet att hon frågar för att det ska gå bättre för mig och mina kurskamrater (från enkät 97/98, Atlas 14:6, 14:3).

Nackdelar med e-postkommunikation

Krav på tydlighet

A8: När man inte vet vad som händer eller inget händer eller allt försvinner. Hur ska man kunna beskriva det i ett mail om man inte vet vad saker och ting heter??? (från enkät 97/98, Atlas 28:6).

Krav på kontinuitet

A: Den information man får kan vara gammal om man inte sköter e – mailen korrekt (från enkät 98/99, Atlas 19:24).

Opersonlig kommunikation

Ca: Man missar den fysiska kontakten som gör att man inte lär känna sin lärare på samma sätt som man kanske gör i historia eller biologi (från enkät 98/99, Atlas: 19:7).

Lätt att förlora kontakten

Ca: Försöker hålla kontakten, men det blir lätt så att man tappar kontakten och sedan orkar man inte ta upp den (från enkät 98/99, Atlas: 10:8).

Tar lång tid att få svar

L: Man får inte svar direkt, svårt att göra t.ex. följdfrågor (från enkät 98/99, Atlas 19:21).

Vissa problem löses lättare vid möte

Hk: En muntlig redogörelse eller diskussion med läraren ger ett bättre intryck på vad man menar i diskussionen (från enkät 98/99, Atlas: 19:27).

Js: Man får inte den hjälp som en handledare kan ge en på samma sätt. Om man träffar handledaren kan han/hon alltid visa på en dator hur saker och ting fungerar men det kan han/hon inte via e- post (från enkät 98/99, Atlas 19:13).

Ersätter andra kommunikationsformer

D: När man stöter på problem i t.ex. hemmet är det perfekt att skriva ett brev och sedan kolla sin mail en stund senare efter svar. Denna kommunikation är att ersätta annat sätt (från enkät 98/99, Atlas 19:1).

Ger en känsla av att det finns en lärare

Li: **Ett måste** för att få svar på frågor eller känna av att man har en lärare (från enkät 98/99, Atlas 10:22).

Får alltid svar

Brissi: Det ger möjlighet att fråga när frågan dyker upp och man slipper gå och hänga efter läraren vilket man måste göra om det är mycket självständiga arbeten inom ett nytt område (från enkät 97/98, Atlas 16:5).

Reflektion möjlig vid handledning

Boddi: Lättare att formulera sig. Kunna gå tillbaka till information (från enkät 97/98, Atlas 27:8).

Kan framföra sin åsikt

Claud: Det är mycket lättare att uttrycka sina åsikter, eftersom man inte behöver påkalla uppmärksamhet från läraren (vilket man behöver på en vanlig lektion) (från enkät 97/98, Atlas 21:6).

Ingen annan lyssnar

Billie: Inga andra lyssnar på vad det är för dumma frågor man ställer (från enkät 97/98, Atlas 12:4).

Tar lång tid och är oklar

A8: Det går inte att diskutera, responsen tar för lång tid (från enkät 97/98, Atlas 30:7).

Billie: Man får ju inte svar direkt på sina frågor. Vissa saker kan man inte få svar på via mail (från enkät 97/98, Atlas 12:5).

Handledning via e-post

Bessi: Allt går att skriva ner och skicka via e-mail, fast det tar längre tid än att diskutera ansikte mot ansikte (från enkät 97/98, Atlas 10:2).

Je: Det blir svårare att förstå. Missuppfattning kan ske. Man kanske inte får svar förrän det är för sent (från enkät 98/99, Atlas 19: 11b).

Terminologin ett hinder

B6: När man inte vet vad som händer eller inget händer eller allt försvinner. Hur ska man kunna beskriva det i ett mail om man inte vet vad saker och ting heter??? (från enkät 97/98, Atlas 28:6).

För lite handledning för nybörjade

C: Ja det tycker jag också är så jäkla fel i den här informationen man får så står det för nybörjare inriktat för tjejer Jag har inte märkt av någonting varför det skulle vara för nybörjare, den informationen vi får i kursen är inte anpassad för nybörjare. Plus att hon inte varit där (datorstugan åsyftas). Så tycker jag att det är en självklar del att hon alltid är där på varje lektion så att hon finns tillgänglig. Man kan likasom inte e-maila om ett problem man har på en lektion och sen likasom kunna skriva ner det i såna datatermer och att hon sen berättar om hur du ska göra nästa gång.

Ju: Jag hade jättestor problem med mina bilder att de inte kunde komma upp och visade sig och då skrev hon att det är säkert det och det är säkert det och jag höll på i flera veckor. Men till slut mötte jag henne därnere och vi pratade en timme om det problemet och det var mycket mer komplicerat än hon trodde. Hon tänkte säkert att hon är nybörjare och klarar inte av någonting, hon trodde det inte var så

avancerat, men hon själv kunde inte lösa sig ur det (från intervju 98/99, Atlas 40: 5a).

Lätt att förlora kontakt med läraren

Ca: Försöker hålla kontakten, men det blir lätt så att man tappar kontakten och sedan orka man inte ta upp den (från enkät 98/99, Atlas 10:8).

Krav på veckobrev underlättar kontakt med lärare

Intervjuaren: Hade du någon särskild kontakt via e-post med läraren?

Ca: Ja i början var det bra kommunikation, sen så tappar man det tror jag det blev inte av liksom, man glömde så där, nej jag hinner inte och så hade man annat och göra samtidigt och så där. Men nu när man skickar veckobrev så får man mycket bättre kontakt med läraren. Det tycker jag är bra i och med att hon inte haft så mycket kontakt innan, jag tror hon lär känna eleven bättre nu genom de här veckobreven. Det visar sig så att man är aktivare och mer med på kursen och sånt om man glider.

Intervjuaren: Får ni respons på dom?

Ca: Ja vi får tillbaka breven snabbt en eller två dagar efter.

Intervjuaren: Tycker du det är bra?

Ca: Ja då skapar man kontakt med läraren så det tycker jag är bra att hon svarar snabbt också så att det inte dröjer en vecka innan man får svar och så (från intervju 98/99, Atlas 33:22).

Onödigt krav att kontakta läraren

Intervjuaren: Har det blivit någon förändring när det gäller att ta kontakt med handledaren eller andra personer under de avsnittet i förhållande till starten?

M: Ja alltså hon har gjort sådana inlägg på forum och säger att man måste ta kontakt med henne och jag har liksom skickat en hel del brev till henne innan, men jag skriver många mer brev nu eftersom hon uppenbarligen vill ha det och då får man ju se till att göra det också.

Mi: Men alltså jag har inte,.... jag har haft ganska dålig kontakt med (lärarens namn) för alltså jag.... jag har inställningen att har man inte något att fråga efter eller nåt sånt.... det är ju klart att man måste ha

nån form av kontakt eftersom man inte träffas på lektioner och sånt där alltså, men jag tycker att det fungerat bra utan liksom, hon märker ju ifall man lämnar in uppgifterna i tid och sånt och då fungerar det ju liksom och då behöver man ju inte ha nån ... det klart då och då måste man ju ha nån form av kontakt liksom så att .. men liksom bara skicka ett mail till henne liksom utan att egentligen ha någon anledning själv liksom, utan att ha något att fråga efter eller nåt sånt alltså, tycker jag bara, det känns lite dumt.

M: Ja jag har skickat en del mail utan nån egentlig information mer än bara att jag fortfarande går kursen alltså sånt.

Intervjuaren: Ja just det, tala om att du lever?

M: Ja.

Intervjuaren: Du kände att det var viktigt att ha den kontakten med henne?

M: Nää, hon frågade ju efter den, skruvar på sig

Intervjuaren: För att *hon* ville ha den?

M: Ja, men jag har ju fått hjälp med en del liksom, men inte särskilt mycket, jag får säga jag har inte riktigt frågat henne, för är det något jag inte förstår kan jag oftast inte formulera nån sån riktigt bra.. om det är en sån speciellt liten grej.. en bra fråga för att få tillräckligt svar. För ofta är det större grejer, då kan man liksom fråga när man stött på henne i datastugan eller så där.

Intervjuaren: Då har du kunnat fråga henne?

M: Ja just det jag har liksom sparat såna frågor tills såna tillfällen (från intervju 98/99, Atlas 37:15).

Datorproblem

Defekter i hård- och mjukvara

Li: Mail kommer inte fram och går därför miste om behövlig info (från enkät 98/99, Atlas: 19:20).

La: Alltid är det något och det är ett stressmoment. Det har verkligen inte funkat (från intervju 98/99, Atlas 32:12).

Meddelanden i e-post till läraren om problem

Jag är nu färdig med presentationen men det funkar som vanligt inte att spara där det borde gå att spara. Jag försökte på enhet i projektinlämningen men det går inte. Jag vet inte vad det är för fel. Förra gången jag skulle lämna in nåt gick det ju inte heller. Jag hade ingen diskett så jag kan inte lämna det. Är du här i eftermiddag eller i morgon på morgonen? Annars har jag med mig en diskett i morgon och lämnar den i ditt fack. Men jag hade gärnat vilja veta vad det är för fel så att det inte går att spara där. Om du kan hjälpa mig? (e-post 97/98, Atlas 15:26 (661:675)).

Problem någon gång under kurs tiden

D: En del mjukvara finns inte på skolan. Min egen e-post, kurir/net, var nerlagd i ett par veckor. Jobbigt att Internet inte alltid fungera (från enkät 98/99, Atlas: 8:1).

M: Irriterat. Det försenar en rejält men jag kan inte göra något åt det (från enkät 98/99, Atlas: 8:4).

Crissi: En jobbig erfarenhet är att ibland så går det mesta snett med tekniken, vilket är tämligen frustrerade, speciellt när man själv inte kan göra något åt saken (från enkät 97/98, Atlas 23:17).

Låsta utrymmen

C: Sen är det mycket på skolan som inte fungerat, Internet har inte fungerat, det har varit låst, så det är en massa såna grejer också så man blir hysterisk på alla grejer ..... (från intervju 98/99, Atlas: 40:16).

Brist på datorer

Ally: Här finns alldeles för lite datorer, när man vill ha en dator finns där ingen och tvärtom (från enkät 97/98, Atlas 3:9).

Datorhanteringen fungerar oftast utan problem

Sa: Ja, det är tråkigt att detta med inlämningsmapparna inte fungerar. Men i övrigt har allt (med datorer i alla fall) fungerat (från enkät 98/99, Atlas 8:13).

Utvecklande att lösa problem

Bj: Jag har försökt lösa problemen själv och därmed ökat mina kunskaper (från enkät 98/99, Atlas 8:3).

Vana vid problem

H: Det är ju lite tråkigt att det alltid ska bli problem med nätverket, det får man räkna med, så det är ju inget nytt precis för det är alltid något som trasslar (från enkät 98/99, Atlas 8:8).

Text och bildinformation

Textinformation ska vara omfattande

Intervjuaren: Vad tycker du om att det är bara textinformation?

Te: Det kan ju alltid vara bra, i början var det mer, alltså mer text, mer information än vad det är nu. I början skrev hon väldigt mycket om allt och nu räknar hon nog med att vi kan saker och ting så nu bryr hon sig inte om att skriva ut allting och det är inte liksom alltid man kan det hon inte skriver ut.

Intervjuaren: Det är bra med mycket information?

Te: Ja faktiskt om det ska vara på distans så ska det vara mycket information utgå från om man ska kunna jobba helt självständigt. Det är kanske det som fattas, viss information, för att kunna gå vidare (från intervju 98/99, Atlas 35:19).

Text kan användas retrospektivt

Intervjuaren: Hela avsnittet är ju text dominerande hur reagerar ni på det istället för att för instruktioner?

Sa: Jag tycker det är bra för då kan man gå tillbaka och kolla liksom om det är något man missat men man tar ju klart noteringar då någon pratar men det kan gå så fort att man till slut inte förstår sina egna anteckningar. Efter ett tag mmmm och man kanske missar något, så det är bra att man kan gå tillbaka till så var det, det var så man skulle göra (från intervju 98/99, Atlas 34:16a).

Enbart textinformation är svårt att förstå

Kr: Men det är svårt att enbart genom ett paper läsa sig till hur en hemsida blir till, eftersom jag inte känner till de olika benämningarna på saker (från intervjusvar via post 98/99, Atlas 52:6).

Boddi: Hur man hanterar Photoshop, hur man snackar in en bild. Med mera (från enkät 97/98, Atlas 30:5).

Enbart textinformation ger sämre kontakt med läraren

Intervjuaren: Information i text från läraren hur upplevs det?

Rd: Inte så bra, har haft mycket lite kontakt med läraren och denna har till viss del hämmat studierna. Ämnet känns inte lika viktigt när man inte träffar läraren varje dag (från intervjusvar via post 98/99, Atlas 55:13).

All information kan inte förmedlas med text

E: Ja, vissa delar måste man "se" när andra gör det och få det förklarat grundligt (från enkät 98/99, Atlas 13:19).

Komplettering av textinformation med andra medier

Intervjuaren: Just att det är enbart textinformation, i stort sett i alla fall, hur påverkar det er?

T: Men jag tycker det är rätt så bra, alltså man blir mer och mer van vid det, för allting från nätet är ju nästa text, man lär sig jobba.

F: Ja lite bilder som visar hur man gör.

T: Ja just det.

F: I hyperstudio.

Intervjuaren: Diagram eller modeller underlättar det att förstå text tycker ni?

F: Nej, inte direkt, alltså modeller i så fall, inte diagram inte här.

T: Nej, inte diagram direkt.

T: Sen finns det fördel med nätet att man kan spela in filmer på nätet också och sen kan du spela musik eller berätta och så. Man kan göra så för att piffa upp om man vill. Men jag tror inte att det behövs, men det kan va roligt att få upp det för att göra det lite mer levande, för att det är mer så strikt nästan som en lärobok, så här har du ... gör

det, jag menar att vi skulle haft något som lättar upp stämningen som gör att folk tycker det är roligt (från intervju 98/99, Atlas 38:20).

Kräver mycket för att förstå bilder

Intervjuaren: De beskrivande texterna tycker ni det underlättar om det är

modeller, figurer diagram eller nåt sånt?

Mi: Inte just i detta fall det tycker jag inte, det är nån bild, nån jobbig bild som jag inte ens försökte liksom förstå vad hon menar, med massor av pilar hit och dit liksom. ....

M: Jag tror inte det behövs några bilder.

Intervjuaren: Men bilder över huvud taget kan det göra det lättare att förstå en text?

M: Vissa grejer går ju bättre att beskriva med bilder och vissa lättare med text (från intervju 98/99, Atlas 37:24).

Bilder kan underlätta struktur

Intervjuaren: Strukturen på informationen med bilder, text, modeller och så där hur föredrar du?

Ca: Bild och text är lättare att lära sig, det ser man när man lägger upp på Netscape, det är lättare att förklara då, än att bara skriva det. Det är lättare att lära sig då, det inte är bara text utan att man har något att titta på också det blir för tråkigt annars (från intervju 98/99, Atlas 33:20).

Interaktiva program som alternativ informationsform

Intervjuaren: Just det här att ni mest bara kan läsa texter alltså läsa sig till allt, nu är ni vana vid det, men att ni inte får information via tal?

C: Det hade varit himla bra tycker jag att man hade gjort interaktivt, typ hyperstudio om du kommer ut vid pilen så händer det och det för då hade man sett hur det funkar och vad det blir för effekt av det.

Ju: Ja det hade varit jättebra grej, typ på varje nytt program som inledning presentation och visa istället för att hon pekar och vi kommer dit ..... (Från intervju 98/99, Atlas 40:28).

Betygsättning

Rapport om aktiviteter används vid betygssättning

F: Men jag tror ändå att hon gör mer än så, jag tror i och för sig att hon räknar med den här kontakten, att man har kontakten. För just vem som helst kan ju lämna in hur bra grejer som helst utan att över huvud taget höra av sig, och då blir det ju..... det funkar ju inte, det är ju inte det som är meningen med kursen, dels är ju meningen att man ska göra de här grejerna men samtidigt så är det kontakten liksom är just, .. är en viss procentdel av.

T: Så blir det som klassundervisning om man är med och pratar och är med på lektionerna och ..

F: Ja precis, även liksom om jag gör provet.

T: Inte bara på skoltid

F: Nej

T: Men det är så svårt att veta vad man ska säga till hon, mer än .. det är inte lönt att mejla till hon, om man inte har nåt att säga.

F: Nej, men det är väl just att över huvud taget har kontakt.

T: Hon är nog inte så intresserad av att man babblar på om nåt annat som inte har med detta att göra.

F: Det viktiga är nog bara att man hör av sig (från intervju 98/99, Atlas 38:23).

Personliga möten ger läraren information om studerande

T: Sen är det så att det är en kille som går kursen läraren har bara träffat han en enda gång, hon slängde ut han från datasalen en gång. Hon visste inte ens att han gått där, nä men alltså bara för han inte hört av sig utan bara hört av sig en enda gång, därför visste hon inte vem han var. Så det är svårt för läraren att sätta betyg och svårt för läraren att veta och känna individen om man inte hört av sig, det kan jag hålla med om i alla fall. För hennes del kan det vara lättare också, för kanske det inte blir så rättvist för hon vet ju inte hur man är, hon tar bara ju bara på vad man gjort för nåt, man har kanske gjort mycket mer än vad som visar sig (från intervju 98/99, Atlas 38:21).

Betyg på resultat inte process

Rf: Jag har tänkt så att vi hade nog inte behövt ha någon teoretisk undervisning för den kunde hon lagt ut på nätet som hon gör, men att man ändå hade fasta timmar som man satt här och jobbade liksom och hon gick runt liksom. För att jag känner, då kan man fråga efter hand det kan jag ibland känna, att aldrig, alltså helt nybörjare så sitter man där framför datorn ja det är nog lite så jag tänker, alltså inte teoretisk undervisning men praktisk.

Intervjuaren: Just att man kan visa och står bredvid?

Rf: Då ser hon ju vad man gör och kan visa, ibland kan jag känna så här att det finns dom som är jättebra som lämnat in och så, självklara MVG, och så har man själv slitit och jämfört med dom så är det verkligen inte MVG eller VG, men jämfört med det man inte kunde innan, eftersom det ändå är en nybörjarkurs. Så kanske jag känner det att man ska bedömas från det man var från början.

Intervjuaren: Annars blir det bara precis produkten ...?

Rf: Ja precis, så hon ser hur man jobbar och så det känner jag lite så här (från intervju 98/99, Atlas 34:17).

Li: En intressant kurs är det, med bra moment. Ganska svårt att få högt betyg då vi har olika erfarenheter. Anser att betyg ska sättas efter det arbete man har lagt ner och inte bara på resultatet (från enkät 98/99, Atlas 31:2).

Orättvist bedömningssystem

Intervjuaren: Ja just det hur ser ni på att det egentligen bara är resultatet som betygsätts?

T: Det är svårt att mäta kunskap det är därför jag inte fattar hur dom betygsätter det och hon har inte förklarat hur hon betygsätter heller.

F: Nää jag kan ju liksom ta en kompis som sitter och gör hemsidor åt ett företag som kan hjälpa mej, det har hon ingen aning om.

Intervjuaren: Nej.

T: Du kan välja nån annan som gör hemsidan så bara lägger du ut den i ditt eget namn, det är ingen som har koll på det alls. Jag tror det är ingen som gör det för man lär ju sig ingenting då, man kan göra det om man vill fuska (från intervju 98/99, Atlas 38:23).

Träffar kan förhindra felaktigt betyg

Intervjuaren: Den här personliga kontakten som du var inne på, med handledaren hur ser ni på det?

P: Ja det hade blivit mycket mer personligt.

Intervjuaren: Hade det varit mer värdefullt just när ni ... för lärandet, är det en fördel ?

Fr: Ja man får bättre personlig kontakt också det är lättare att hålla, om man känner personen mer liksom.

J: Det är rätt viktigt att känna läraren.

P: Det tycker jag också.

Intervjuaren: Hur menar du då?

J: Ja om man känner läraren mer kan hon se att man har mer erfarenhet än bara det man lämnar in och då kan man själv dra nytta av det också.

Fr: Man kan inte riktigt kolla, om man säger så, det kan ju vara en som gör det åt en så.

P: Det är bara inlämningsuppgifterna som gäller också, det är inget annat som man kan ..... det är som att ha lektioner med bara prov, alltså inga lektioner utan bara prov. Det blir så annorlunda undervisning när man har det så här med bara e-mail, det blir bara inlämningsuppgifterna som kommer (från intervju 98/99, Atlas 41:21).

Svårt att veta vad läraren kräver

Intervjuaren: Känner du dig säkrare?

Te: Ja det gör jag, äää det är väl det att det går snabbare, man vill att det ska gå snabbt, man vill få det överstökad för annars kan man sitta och dra på det hur länge som helst. För det är såna grejer som att man kan jobba hur mycket som helst på och man kan fila hur mycket som helst på det liksom, man blir aldrig nöjd egentligen, så man får begränsa sig. Sen handlar det om att lägga sig på en nivå alltså, suckar.

Intervjuaren: Det är svårt att hitta den nivån?

Te: Mmm det är svårt att veta vad hon vill, egentligen, vad hon vill att man ska ligga.

Intervjuaren: Vad hon kräver?

Te: Ja vad hon kräver och vad jag ska kräva av mig själv och så?

Intervjuaren: Är det denna formen som gör att det är svårt att uppfatta det, är det för att du inte träffar läraren eller?

Te: Mmm det tror jag säkert, det är svårt att avgöra när man får en inledning och sen så står det en text och då är det svårt att veta liksom vad hon vill, vilka krav hon ställer egentligen alltså. Det ligger ingen betoning på någonting, det är bara en text liksom. Om hon hade sagt det känns som det hade gått fram lite klarare (från intervju 98/99, Atlas 35:15, 35:16).

Omdömen på redovisningar

Intervjuaren: Fick ni respons på de inlämningsuppgifterna?

M: De första fick jag på men sen har jag inte fått på nåt annat.

Mi: Nej, det tycker jag också för man vet inte hur man ligger alls egentligen alltså vad hon ...

Intervjuaren: Ni skulle vilja ha respons där?

Mi: Ja varje fall efter varje uppgift som man lämnat in, för det har hon haft ganska god tid att kolla igenom det ju, för det fick vi ju efter introduktionen. Efter en vecka så gav hon en form av omdöme på det, det är så jag menar man vill ju veta hur man ligger till ju.

Intervjuaren: Så ni skulle få det efter varje avsnitt?

Mi: Ja det tycker jag.

M: Ja det blir ju som prov liksom eller som labbredogörelse alltså det ska bedömas.

Mi: Man vet ju inte riktigt vad hon går efter liksom, i fall man gör en jättesnygg hemsida eller hur man har hållit bra kontakt med hon eller man ..... (från intervju 98/99, Atlas 37:6).

Datorstödd undervisning

Negativa attityder till distansutbildning

A8: Positiv från början men eftersom kursen fungerat mycket dåligt är jag numera skeptisk till denna undervisningsmetod (från enkät 97/98, Atlas 30:15).

Positiva attityder till distansutbildning

Ann: Ett bra alternativ och annorlunda sätt, ganska trevligt ... (från enkät 97/98, Atlas 5:8).

Positivt men kompletterande träffar behövs

Bea: Jag tycker att det är ett bra sätt att arbeta men för vissa personer är det nog inte bra eftersom att många behöver det "tvång" som man får genom vanliga lektioner (från enkät 97/98, Atlas 9:14).

Ökat intresse

Acke: Mitt intresse har ökat och kursen har fått mig att inse många fördelar med att arbeta med datorer och Internet. Jag har haft stor användning för mina kunskaper i andra ämnen (från enkät 97/98, Atlas 1:10).

Fritt sätt att lära

Intervjuaren: Hur tycker ni att det passar ert sätt att lära att arbeta mer eller mindre på distans?

Mi: Jo jag tycker det är bra fast det är det är klart det kan vara bättre ju, jag har ju inte haft några större problem i och med att jag kunnat fråga folk i gruppen men andra i klassen och sånt där jag har förstått det att de har inte riktigt fått den hjälp de har behövt. Det är ju lite svårt när man inte har fysisk kontakt liksom, precis som du sa alltså förklara problem och liksom få ett svar liksom, man vill gärna sitta framför datorn och då båda två liksom. Lösa problemet tillsammans då men jag tror nog att det kan bli bra.

Intervjuaren: Stimulerar det ditt sätt att lära, det här lite halvfria?

Mi: Ja det tycker jag, jo det är liksom skönt att kunna bestämma det mesta själv.

M: Ja mej passar det utmärkt jag att jag kan jobba när jag vill och det är hyfsad stor frihet i utformningen av inlämningsuppgifterna också det tycker jag också om, jag tycker att (lärarens namn) är ganska mycket rätt person, för hon tillåter oss vara lite fria (från intervju 98/99, Atlas 37:18).

Användning av och attityder till kursens diskussionsforum

Läsa men inte skriva

D: Aldrig. Kul att läsa om andras problem eller tips. Läser alltid diskussionsforum, skriver ej (från enkät 98/99, Atlas: 24:1).

Läser för att se vad som händer

Ju: Det kan vara bra och se vad som händer, hur långt andra kommit med uppgifter och om det blivit några ändringar (från enkät 98/99, Atlas 24:2).

Fungerar inte

J: Det där forum de satte upp, där man kunde .. det fungerade inte. Jag ..... hon skrev vissa meddelande där, men jag kollade aldrig där, så det var mycket information jag missade där t.ex. provet fick jag reda på via en kompis och typ inlämningsdatum och så där, jag tycker det hade varit bättre om hon mailade till samtliga det kan ju inte vara så svårt att skicka ut till alla (från intervju 98/99, Atlas: 41:19).

Tema kommunikation utan datorstöd

Lärlarledd undervisning

Kontinuerliga lektioner krävs för nybörjare

B6: Absolut om inga förkunskaper krävs hur ska man då kunna maila och använda datorn som ett kommunikationsmedel? Man måste lära sig de grundläggande för att kunna undersöka på egen hand som väl är en del av kursen (från enkät 97/98, Atlas 28:7).

Traditionell undervisning krävs vid nya avsnitt

Adrian: När ett nytt program/arbete skall påbörjas. Då skulle lärlarledd undervisning vara bra, ja (från enkät 97/98, Atlas 2:2).

Asta: Ja, definitivt. Genomgång av arbeten, genomgång av vad vi håller på med överhuvudtaget. Allt för att man ska komma igång

med uppgiften utan att missuppfatta den (från enkät 97/98, Atlas 8:5).

Kontinuerlig undervisning ger bättre disciplin

Ca: Ja, det behövs därför att det vi har är lite slappt. Som en vanlig lektion, att läraren förklarar lite i början och att man sedan får jobba fritt och samtidigt kunna få hjälp av lärare hela tiden (från enkät 98/99, Atlas 13:7).

Engagemang i varje individ krävs

A8: Meningslöst med traditionell lärarledd undervisning. Individuellt engagemang i varje elev krävs (från enkät 97/98, Atlas 30:6).

E-postkommunikation räcker

D: Nej, den är helt enkelt onödig. Har man frågor ställer man dom bara via E – post eller läser de noggranna beskrivningarna på kursens hemsida (från enkät 98/99, Atlas 13:1).

Omväxling

Annika: Nja, det har varit skönt med en annorlunda kurs så det tycker jag nog inte. Det är lite tråkigt att ha lärarledd undervisning i alla ämnen (från enkät 97/98, Atlas 6:3).

Lärarledd undervisning endast vid begäran

Bea: Ibland hade det kanske varit bra med detta, fast det skall ju finnas underlag för detta genom att eleverna själva frågar efter det. Finns inga behov så behöver man ju inte ha lektioner (från enkät 97/98, Atlas 9:5).

Undervisning i grunderna krävs

Amy: Att gruppen skall vara samlad och gå igenom alla grunderna. Istället för att man ska komma på allt själv. En-tre hjälpsamma lärare (från enkät 97/98, Atlas 4:2).

Undervisning i vissa avsnitt

Jag skulle vilja att du håller en klassrumslektion där du går igenom grunderna för hur man länkar mellan olika sidor på Internet och hur man skapar en hemsida från grunden. Detta kan jag nämligen inte

och det är ju det som är meningen att man ska kunna när man ska göra en hemsida. Därför skulle det vara bra att ha en lektion.(Förutsättningen är ju att fler behöver en genomgång, förstås!) Hoppas att detta går att ordna eller ska man prata med dig på lektionstid i salen? (från e-post 97/98, Atlas 7:43).

Träffar ger inget

D: För min egen del tycker jag att de fysiska träffarna inte gett mig något, då tänker jag främst på genomgångarna (från enkät 98/99, Atlas 10:2).

För högt tempo vid undervisning

T: Hon har visat två lektioner, två lektioner har hon haft lärarledda, den ena var Photoshop då visar hon jättesnabbt och man fattar ju inte ett enda dugg. Då bara satt man där jaha vad är detta, sen kom man och satte sig vid photoshop och då kunde man inte så mycket vad man skulle göra. Jag satt och kludda i fem timmar innan jag fick gjort de olika sakerna, plus då fick jag lära mig alltså av egen hand. Om man då inte är så van är det kanske inte så jättelätt för... Men sen är det ju så också att man får prova sig fram men jag tycker att hon ska visa lite mer än vad hon gör (från intervju 98/99, Atlas 38:6).

Träffar är trevliga

Ca: Det är som en liten trevlig träff eftersom det oftast inte är fler än 5 – 6 stycken som kommer (från enkät 98/99, Atlas 10:8).

Ej meningsfyllt att gå till datorsalen utan undervisning

Boddi: Mer schemalagd tid, inte gå dit hipp som happ och försöka fatta 1sälv (från enkät 97/98, Atlas 27:4).

Ingen bra kontakt med läraren vid flexibel utbildning

B2: Får ej så bra kontakt med läraren (från enkät 97/98, Atlas 32:8).

Annika: Att det blir ett löst förhållande mellan lärare och elev (från enkät 97/98, Atlas 6:4).

Viktiga delar i samspelet mellan lärare och studerande

Acke: Att det regelbundet finns obligatoriska timmar där läraren pressar eleverna till att vara mer aktiva (från enkät 97/98, Atlas 1:12).

Hjälp från vänner har bidragit till ökad kunskap

Cissi: Nej inte nu längre. I början var man lite arg för att man inte hade lärare när man satt som nybörjare. Men jag tror att detta har gjort att jag lärt mig mer. Genom kompisar har man hjälpt varandra och detta ger mer än lektionstimmar (från enkät 97/98, Atlas 20:7).

Handledning

Viktigt med fackkunnig diskussionspartner

Intervjuaren: Nära kontakt med handledaren är det betydelsefullt för dej?

Js: För att diskutera och så där är det betydelsefullt och ställa frågor och så.

Intervjuaren: Så att man snabbt får svar och så?

Js: Ja exakt så (från intervju 98/99, Atlas 36:17).

Personlig kontakt upplevs vara både viktig och oviktig

Intervjuaren: Den här personliga kontakten med handledaren tycker ni det är viktigt?

T: Neej, alltså jag pratar inte,... mailar inte henne så jätte ofta men, sen blev det alltså tvång att maila henne en gång i veckan. Sen är det inte alls ofta man har så mycket att säga henne så varför ska man maila henne, oh hej..... vad har jag gjort denna veckan,..... ouu.

F: Nej

T: Jag fick ett mail av henne idag och där stod inte så jätte mycket sen.

Intervjuaren: Är det viktigt, tycker *n* i det är viktigt?

F: Ja det är viktigt.

T: Nej jag tycker inte det för min personliga åsikt tycker jag inte det är viktigt.

Intervjuaren: Nej...

T: Jag mejlar hon när jag behöver hjälp, om inte jag kan lösa det på annat sätt. Jag har kommit fram till att hon kan inte hjälpa mig så jättemycket, hon brukar inte hjälpa mig så jättemycket.

F: Jag tycker det, över huvud taget att känna ...

T: Ja det är ju från person till person vad man tycker.

Intervjuaren: Ja det är därför jag frågar.

T: För mej är det inte så viktigt, för i så fall pratar jag med mina kompisar i stället och ber dem hjälpa mig om de kan. För jag tycker att jag får mer ut av mina kompisar än vad när läraren lär mig, för läraren lär en som hon har fått lärt sig. Men kompisar och andra kan lära sig på så ett bättre sätt de tar mer djupare, för läraren berättar bara att så och så är det, och då kanske man får lära sig mer som man inte fått lära sig och därför är det bra att vi har icq. ....

F: ... alltså jag tycker inte att det viktigt att ha kontakt just för att jag behöver hjälp, det är självklart att jag ska kunna få hjälp så att den biten, ... men jag tycker mer att det är viktigt att ha den kontakten så att man känner att liksom, att det fungerar att det rullar på.

Intervjuaren: Att man är personer också?

F: Ja att det liksom bara blir en kontakt tycker jag är jätteviktig. Jag tycker att just när det gäller distansundervisning att det ändå kan det bli en personlig kontakt fast man behöver ju inte bli personlig genom att man möter personen, men just att man mejlar till varandra (från intervju 98/99, Atlas 38:21a).

Personlig kontakt med handledaren är inte viktigt

Intervjuaren: Personlig kontakt med handledaren, tycker ni det är viktigt?

M: Så där, jag är alltså,..... näää.

Mi: Jag vet inte vad jag ska säga alltså, jag tycker inte det är viktigt, inte i detta ämnet i alla fall, det är väl lite grejen att man ska försöka klara sig lite själv och söka egen information och sånt, att man med distans liksom,... det är väl lite poängen att man ska ta in ansvar.

M: Jaa, jag tycker inte det är särskilt viktigt med personlig kontakt med (lärarens namn) (från intervju 98/99, Atlas 37:20) .

Viktigt att vara någon för läraren

Intervjuaren: Kontakten med en handledare personlig kontakt med en lärare är det viktigt?

Rf: Ja, jag tycker det är ganska skönt att man kan, att hon vet vem man är, så man blir en individ för henne, något för henne, inte bara en datorskärm för henne när man mejlar till henne.

Intervjuaren: Känner du att det varit så, eller åt det hållet?

Rf: Ibland, kan jag känna, men ändå har jag träffat henne lite, men jag hade velat ha henne ännu mer.

Sa: Nä det är mycket med det här med disciplinen.

Intervjuaren: Är det viktigt med personlig kontakt med läraren?

Sa: Ja jag tycker faktiskt det, för att då blir det bättre så här att man ska göra och hon ser var man är någon stans och lite så här och lik-som att hon finns i salen i alla fall (från intervju 98/99, Atlas 34:18, 34:19a).

Lärrledd undervisning eller personlig handledning behövs

Je: Ja, det kan vara väldigt mycket man behöver hjälp med. Och så kan man få det förklarad på ett annat sätt. Det är lättare att förstå varandra (från enkät 98/99, Atlas 13:11).

Rf: Ja, man kan inte ersätta allt med distans. När man kör fast behövs oftast ”konkret” hjälp... att lärarna finns i datorstugan lite oftare och kan visa avsnittet steg för steg, d.v.s. inte allt på en gång (från enkät 98/99, Atlas 13:16).

Det finns möjlighet till personlig handledning

Bea: .... vill man någonting så går man bara ner i salen och kollar om hon är där, vilket hon oftast är. Oftast så diskuterar jag mina problem med läraren när hon är nere i datasalen. Det som jag skickar via datorn är mest de obligatoriska veckobreven som bara skall innehålla lite av vad man har gjort under veckan (från enkät 97/98, Atlas 9:3).

Svårt att boka tid

Betti: Så till det negativa. Ibland har jag blivit väldigt frustrerad över att inte kunna få personlig hjälp när du inte har varit där på ett bra tag (från utvärdering 97/98, Atlas 11:19).

Läraren bör alltid vara tillgänglig

Amy: Och under denna tid fick man ju inte mycket personlig hjälp och det gjorde inte kursen lättare, då lärare som är i datasalen hela tiden under 5 dagar i veckan krävs för att en sådan kurs ska göra någon nytta.... (från enkät 97/98, Atlas 4:15).

Kände inte till möjligheten att avtala tid

Boddi: Visste inte att man kunde avtala tid med läraren för individuell handledning (från enkät 97/98, Atlas 27:5).

Studerande uppfattar sig ha mer kunskap än läraren

Claud: Jag är bättre än läraren, så det är jag som hjälper henne (från enkät 97/98, Atlas 21:4).

Handledningen otillräcklig

Boddi: Individuell handledning, finns den? Hon har ofta inte tid att riktigt sätta sig ner med en och riktigt hjälpa en (från enkät 97/98, Atlas 28:5).

Problem att beskriva vilken hjälp som behövs

B8: Det är definitivt nödvändigt men när man behöver så mycket hjälp som jag, känns det lite pressat. Då måste man veta exakt vad man vill ha hjälp med och när det är många lösa trådar för en så .... (från enkät 97/98, Atlas 29:6).

Brist på handledning ger kunskapsbrister

Bonni: Mina kunskaper är som sagt betydligt större, men de kunde ha blivit ännu större om aktiv handledning funnits tillhands. Många gånger har man suttit fast och still i ett program eller uppkommet problem, utan att kunna ta sig därifrån (från enkät 97/98, Atlas 14:20).

För stort antal studerande att handleda

C: Om man hade haft typ två handledare, om den andra var upptagen om man hade haft kontakt med. Det behövs mer närvaro av lärare om det ska vara så där interaktivt. Det är jättesvårt typ, att ska man typ mejla om ett problem och då sitter man där och kommer inte vi-

dare, och så ska man göra det på typ 20 minuter (från intervju 98/99, Atlas 40:21).

Lätt att ge upp om handledaren inte är närvarande

Intervjuaren: Är det något som är negativt i förhållande till så som ni skulle vilja lägga upp det?

F: Det är väl just det att det är ganska lätt att ge upp när man stöter på problem, alltså problem som man själv känner att man är otillräcklig ... att man inte har tillräckliga kunskaper till för att kunna lösa och man känner att sitter man på ett avstånd och det blir problem och problem hela tiden så blir man ju ... så får man inställningen att det här kan inte jag ungefär och då skulle det vara bra att ha en handledare till hands där.

Intervjuaren: Handledare ..

F: Ja alltså ibland i alla fall, så att man kan komma med sina problem så att man kan få det löst, så man kan gå vidare istället .....

T: Det är alltså, när hon är där nere, så har hon så fullt upp så hon hinner inte göra så mycket eller så hinner hon och kommer bort en jätte, jätte liten stund så innan hon går, men alltså det är inte alltid, men emellanåt, behöver man att hon är där nere för det är inte alltid man vet att det är problem förrän man kommer dit och då är hon kanske inte tillgänglig, då sitter man, att jaha vad ska jag göra nu, och då är det inte lönt att man fortsätter tycker man, i stället för ..... men emellanåt kan man nog mer än man tror.

Intervjuaren: Mmm

T: Men man kanske inte vågar göra det.

F: Men annars är det inget som är hämmande tycker jag (från intervju 98/99, Atlas 38:18).

Personlig handledning behövs inte, bara hjälp vid problem

A: Nej, det har med denna kurs visat sig att det går bra utan, bara vi har någon och vända oss till när det blir problem (från enkät 98/99, Atlas 13:26).

Självförtroendet ökar

Cissi: Jag tyckte det var mycket jobbigt i början. Man behövde hjälp och det var inte någon att fråga. Nu har man lärt sig att lita på sina

egna kunskaper, vilket visade sig vara mycket stora (från enkät 97/98, Atlas 20:4).

Känns tryggt med handledarresurs

Intervjuaren: Behövde du handledare de första gångerna?

P: Det var bra att man hade tillgång, att man visste att man kunde få hjälp, även om man inte behövde det (från intervju 98/99, Atlas 41:9).

Konflikt mellan handledning och betygsbedömning

C: ..... hon som handledare har inte gjort det lättare eftersom hon inte haft tid, men nu har hon typ erbjudit sig att komma för att hjälpa individuellt, men samtidigt vill man inte ha det så, att liksom, att jag vill ha jättemycket hjälp. Allting är ju baserat på betyg och det är väldigt viktigt och då vill man inte framstå som att man behöver hjälp (från intervju 98/99, Atlas 40:12).

Regelbundna handledningstider krävs

Kr: Eftersom jag inte känner till de olika benämningarna så har jag svårt att fatta ibland och hade kanske behövt mer kontakt med läraren (från intervjusvar via post, Atlas 52:13).

C: ..... Jag tycker liksom att man måste ha en lärare tillgänglig om man fastnar vilket man totalt gör hela tiden för man kan inte lösa problemen helt själv om de uppstår.

Ju: I början stod det ju som för nybörjare, så där väldigt ingående, för sådana saker som man kunde lite i alla fall.

Intervjuaren: Du menar det som stod på hemsidan?

Ju: Ja precis, de första uppgifterna var ju liksom lär dig surfa lite, gå in på olika hemsidor och så där, sen gick det väldigt snabbt framåt och då tappar man lite kontrollen så där (från intervju 98/99, Atlas 40:5b).

Vill lösa problemen själv

Bonni: Jag har ett eget ansvar och måste försöka lösa vissa saker själv (från enkät 97/98, Atlas 14:4).

Cissi: Jag har utnyttjat den (syftar på handledning) när det har krisat till sig. Annars vill jag klara av problemen själv. Det är det som jag

tycker bäst om i kursen. Att man får jobba självständigt (från enkät 97/98, Atlas 20:5).

M: Nej, jag vill lösa mina problem själv (från enkät 98/99, Atlas 11:4).

Kontaktar vänner för handledning

Li: Nej, jag har klarat av det mesta. I de fall då jag stött på problem har jag kontaktat vänner och vi har löst dom tillsammans (från enkät 98/99, Atlas 11:22).

Svårt att avgöra när behov föreligger

Je: Nej, jag trodde jag skulle klara det ändå. Jag har inte vetat om mina frågor och problem har varit tillräckligt stora för att ta kontakt. Hade alla tagit kontakt med vår handledare så fort man hade haft frågor så hade hon inte gjort något annat än att skicka mejl hem till oss (från enkät 98/99, Atlas 11:12).

Oklara handledningstider

Hk: Nej, det har inte blivit av. Jag har missat vilka tider som det har funnits hjälp (från enkät 98/99, Atlas 11:29).

Trygghet att träffa handledaren

Mi: Jag har inte personligen haft så regelbunden kontakt med handledaren. Det känns skönt att man kan vända sig till henne om man har problem (från enkät 98/99, Atlas 10:11).

A10: Mycket bra! Det blir mer personligt då och man känner att man kan få hjälp. Man ger inte upp lika lätt då (från enkät 97/98, Atlas 31:4).

Enklare att förklara vid möten

L: Det är bra att träffas för vissa problem måste man få direkt hjälp med för det kan vara lite svårt att förklara vad problemet är (från enkät 98/99, Atlas 10:23).

Handledningsmöten är inte viktiga

Fr: Nej, jag klarar mig själv bra (från enkät 98/99, Atlas 10:10).

Svårt att förstå webbplatsens instruktioner utan handledning

Intervjuaren: Följde du hennes anvisningar som hon lagt upp?

Te: Jaa på ett ungefär.

Intervjuaren: Tycker du det är bra att man strukturerar upp det på det sättet, alltså att man kan gå från punkt till punkt.

Te: Mmmm det ska vara enkelt och överskådligt man ska se, ibland är det länkar till andra sidor, det kan bli lite rörigt faktiskt att hitta tillbaka och så kommer man till en helt annan länk som är helt utanför kursen liksom.

Intervjuaren: Det ska vara struktur?

Te: Ja det ska det så att man inte villar bort sig totalt. Sen tycker jag att den här inledningen till varje avsnitt kan hon lika gärna gå igenom liksom. För att vara säker på att alla gör den, så kan hon ha en muntlig genomgång tycker jag.

Intervjuaren: Hade du föredragit det?

Te: Ja det hade jag verkligen föredragit.

Intervjuaren: Är det lättare eller bättre?

Te: Suckar, kanske inte just på detta som är allmänt hållit, men det är inte alltid så lätta saker liksom, det är inte alltid man förstår det direkt liksom och då kändes det som om hon tog för givet att man förstod direkt, och kunde sätta sig in i det, men det behövs ibland inte särskilt mycket handledning för att man ska förstå. Mycket bättre och det lilla liksom jaaa....

Intervjuaren: Det kan vara småsaker man hakar upp sig på?

Te : Precis, det är så lätt att bara man skriver en bokstav fel så liksom, det är så himla noga när man gör sånt här så, då kan man haka upp sig på ett fel och som man inte sett vad det är för något.

Intervjuaren: Det hade varit tryggare att ha en handledare tycker du, i alla fall i inledningsskedet på varje avsnitt?

Te: Mmm faktiskt så ska hon förstås finnas tillgänglig under arbets gång också (från intervju 98/99, Atlas 35:5).

Begäran om handledning i e-post

Jag fattar inte det här med photoshop. Är du här på torsdag kl.10 och efter så kommer jag och får hjälp. För jag kan verkligen ingenting om datorer och behöver tonvis med hjälp (från e-post 97/98, Atlas 17:7).

Handledarens egenskaper

D: Ex. god kännedom om de olika programmen vi jobbar med, ha tålamod med de medlemmar som behöver mer tid m.m. (från enkät 98/99, Atlas 12:2).

H: Att ta ansvar för dom som inte kommit igång med uppgifter och dylikt (från enkät 98/99, Atlas 12:9).

Je: Att handledaren sätter sig in i situationer för en person som inte kan **någoting**. Villig att hjälpa. Vara duktig på att förklara. (från enkät 98/99, Atlas 12:12).

Handledaren har nått kraven

Cr: Ja absolut. Man får alltid svar på sina frågor. Lite svårt att ibland förstå vad hon menar (från enkät 98/99, Atlas 12:6).

Tillgänglighet saknas

Kl: Alla utom tillgänglig, jag behöver personlig hjälp och inte över E – post (från enkät 98/99, Atlas 12:19).

Kollaborativt arbete mellan studerande

Upplevelsen av kontakt med andra kursdeltagare

La: Ja, och man får en bättre bild av hur uppgiften ska utföras. Man får nya idéer och tankar. Lättare om man jobbar 2 eller fler, så man kan diskutera sig fram till en lösning vid problem (från enkät 98/99, Atlas 21:17).

Innehåll vid diskussion med andra kursdeltagare

Hk: För att se hur de ska göra och så att man har uppfattat uppgifterna på samma sätt (från enkät 98/99, Atlas 22:29).

Öppen hjälp utan lärare

T: Eller man kör fast och man sitter i datastugan och inte hon (syftar på läraren) kan komma. Det bästa man kan göra är att gå ut till dom i dataföreningen, plus att den ena han sitter i datagruppen, så det är jättebra att fråga honom. Så i början av kursen då visste jag inte, då hängde sig datorn hela tiden, så klyddar den hela tiden och då gick jag till honom, hjälp! ...

F: Det är bra man kan hjälpa varandra.

T: Jo, det är jättemånga som ställer upp också.

T: Alltså i vanliga ämnen brukar det vara så, ja, ja man ber läraren om hjälp, men alltså vi har inte någon lärare där nere, så blir det att man hjälper varandra istället mer öppet.

Intervjuaren: Det fungerar bra alltså?

T: Jo ganska bra, de brukar hjälpa en.

Intervjuaren: Har ni frågat andra lärare eller andra personer?

T: Andra personer.... elever, det är det bästa, för det finns ingen lärare ju, det är vi som har tillgång till korten ju, annars kan man gå ut till dom i dataföreningen de brukar också kunna hjälpa en, kan dom så gör dom (från intervju 98/99, Atlas 38:12).

Kursformen innebär självständighet

M: Nej, det kan vara bra för att man får tips, men det är ej nödvändigt för kursformen (från enkät 98/99, Atlas 21:4).

Kontakt med andra behövs inte

Intervjuaren: Ja just det, har ni behövt fråga några andra. Andra lärare eller andra kompisar så där?

Re: Nej.

Li: Ja vi har frågat nån gång en kille i datasalen, inför provet var det något.

Re: Ja inför provet, så frågar vi, så studerar vi alla dom här instuderingsfrågorna och skrev ut allt så där och pluggade bara på dom.

Intervjuaren: Instuderingsfrågorna?

Li: Ja.

Re: Ja det gjorde vi då, och så var det nån fråga ohhh vi hinner inte slå upp det, skrattar, och så tror jag att vi frågade honom, jag tror inte han går i vår grupp.

Li: Nej det gör han inte, det är nån annan klass

Intervjuaren: Så då kunde ni reda ut det på det sättet?

Li: Ja (från intervju 98/99, Atlas 39:12).

Attityder till grupparbete

Intervjuaren: Diskussion med kompisar i grupp i detta ämne, är det nödvändigt?

Fr: Nej det är inte nödvändigt.

J: Det som man gör i den här kursen är ju väldigt individuellt också så att grupparbete är inte så nödvändigt (från intervju 98/99, Atlas 41:22b).

Grupparbete fungerar inte i skolmiljö

Billie: En sak som var jobbig, var när vi fick uppgiften att göra web-site-recension i grupp precis i början. För då kände man ingen mer än dem i sin egen klass, och man visste inte ens vem personerna var. Då var det lite svårt att samarbeta, dessutom visste vi ju inte då att det inte var bra att skicka attachement från hotmail...också blev det en massa klydd med det till på köpet (från enkät 97/98, Atlas 12:15).

Sämre lärande vid grupparbete

Intervjuaren: Hur ser ni på att arbeta helt ensamma eller att arbeta i grupp vad är mest stimulerande?

T: Men sen i grupp, jag tror att man inte lär sig på rätt sätt eller så mycket i grupp, du får kanske ett avsnitt eller den biten som du ska göra i gruppen, men på vanligt, när du gör det själv, så får du göra allting själv, får lägga upp det själv, får tänka själv, strukturera det själv, får göra allting sånt själv (från intervju 98/99, Atlas 38:25).

Grupparbete fungerar om man känner varandra

Mi: Framförallt de där gruppinlämningsuppgifterna, det tycker jag i alla fall att det har varit roligare att kunna arbeta i grupp liksom, jo det tycker jag, där kan man komplettera med det som man inte kan, det kan kanske dom och det blir automatiskt bättre då.

M: Jag är den ende i min klass som läser den här kursen, jag skulle egentligen inte fått men jag tjatade mej till, så jag har inte diskuterat inlämning med andra. Vi har ju haft någon grupp inom kursen och då har vi gjort den tillsammans eller så gott som eller så bra som det gått att få ihop gruppen.

Mi: Jag tror det är ganska viktigt alltså, den gruppen jag har varit i är liksom kompisar till mej allihopa och vi har träffats på fritiden för att göra det och sånt och det har underlättat lite mer, man blir ju automatiskt mer engagerad också då ifall det är nån man känner, jo jag tror det.

Det känns tryggt att ha kontakt med kurskamrater

L: Mmm det är bättre än att sitta själv för då om man fastnar på nån ting så är det bra om man kan fråga om man är flera så är det fler som tänker och kommer på lösningar som man inte har själv

Cr: Nu är det också skönt när man får veta att man inte ligger sist heller för jag blev ganska så rädd när jag fick hem det papperet med IG och streckvarning så prata med alla andra så är det liksom alla på samma ställe.

L: Ja man blev ju lite så där (från intervju 98/99, Atlas 32:17b).

Arbete i grupp positivt pressande

Intervjuaren: Att arbeta helt ensam hur uppfattar ni det?

Fr: Det är ganska skönt.

J: Det är både fördel och nackdel, fördelen är att det är eget tempo man kan arbeta hemma och nackdelen är att det känns mindre pressande man behöver inte göra det så jag inte får skäll av de man arbetar med (från intervju 98/99, Atlas 41:22a).

Samarbete mellan två kurskamrater

Li: Ja, när det gällde hemsida 1 kunde inte jag så mycket så R fick ju visa mig och så där, och det gav ju mej mycket, att hon hade tid att visa. För jag visste ju ingenting så det var jättebra med samarbete.

Intervjuaren: Hur reagerar du på såna tillfällen när du får vara lärare?

Li: skrattar

Re: Jag tycker det är jättekul.

Intervjuaren: Lär du dig också då?

Re: Jag lär mig att lära ut, skratt, men ja, jag kan ju tänka det på ett sätt, men sen när man ska lära ut så får man liksom tänka om, om det tex. står på engelska får jag ju själv gå igenom, alltså det var där man ändrade färgen, alltså jag kan ju inte det utantill så där, men jag känner ju igen den när den kommer så att säga, jo det är ok (från intervju 98/99, Atlas 39:21a).

Kurskamrater bra hjälp i början – räcker inte senare i kursen

Intervjuaren: Hade du någon annan hjälp än från läraren?

Te: Vi hjälpte varandra vi elever, i datorstugan, det är inte någon liksom som kan bättre än jag för det är nya saker för alla. Det är inget man sätter sig in i om man inte har anledning till det. För alltså om man har annat att göra, hemsidor och så, nej det var jag som kunde mest till slut och då är det svårt om man inte kan, skrattar, och då är det ingen att fråga (från intervju 98/99, Atlas 35:9).

Beskrivning av kategorier för e-post Bilaga 4.2

I detta avsnitt beskrivs varje underkategori som använts för att tolka innehållet i e-postkommunikationen mellan lärare och studerande. Varje kategori är klassificerat i allmänt eller grupp av studerandes bruk. Kategorierna presenteras först i tabellform (tabell 4.2). Förklarande text och citatexempel för varje kategori presenteras därefter.

Tabell 4.2. Koder för e-postkommunikation sorterat efter antal

Aktör	Huvudkategori	Underkategori	Kod	Antal
Lär	Kursutvärdering	Information om utvärdering av kurs	14	Allmän
Stud	Problem	Information om problem hård/mjukvara	16	Allmän
Stud	Redovisning	Dialog/Information om planer för arbetsinsats	11	Allmän
Stud	Redovisning	Information om redovisning av arbetsuppgift	17	Allmän
Stud	Redovisning	Information om utförande av arbetsuppgifter	24	Allmän
Lär	Tips/stöd	Återkoppling på aktivitet	6	Allmän
Lär	Tips/stöd	Återkoppling på studerandereflektioner	5	Allmän
Lär	Tips/stöd	Information kursuppgifter gruppvis/klassvis	2	Allmän
Lär	Aktivitetsgrad	Dialog låg kommunikationsaktivitet	32	Grupp
Lär	Aktivitetsgrad	Information kommunikationsuppehåll	22	Grupp
Stud	Aktivitetsgrad	Dialog reflektion lärarak-tivitet	8	Grupp
Stud	Aktivitetsgrad	Information reflektion låg aktivitet	21	Grupp
Stud	Arbetsätt	Information reflektion arbetsätt	18	Grupp
Lär	Bedömning	Dialog betyg, tentamen	30	Grupp

---

		och bedömning		
Lär	Bedömning	Information bedömning	23	Grupp
Stud	Bedömning	Dialog betyg, tentamen och bedömning	3	Grupp
Lär/ stud	Dator	Dialog/information hård/mjukvara	1	Grupp
Stud	Ej kurs	Ej relaterat till kursen	27	Grupp
Stud	Kursutvärdering	Information kursutvärdering	15	Grupp
Stud	Känslor	Känslouttryck	28	Grupp
Lär	Möte	Dialog handledning	31	Grupp
Lär	Möte	Dialog om personligt möte	34	Grupp
Lär	Möte	Information personligt möte	20	Grupp
Stud	Möte	Dialog handledning	4	Grupp
Stud	Möte	Dialog/information personligt möte	10	Grupp
Stud	Problem	Dialog problem innehåll arbetsuppgifter	7	Grupp
Stud	Problem	Problem tolkning	26	Grupp
Lär	Redovisning	Dialog reflektion studerandearbete innehåll	33	Grupp
Lär	Redovisning	Dialog utförande av arbetsuppgift	29	Grupp
Stud	Redovisning	Dialog reflektion redovisning innehåll	9	Grupp
Stud	Tid	Information/dialog reflektion sen inlämning	25	Grupp
Lär	Tips/stöd	Information reflektion studerandearbete	19	Grupp
Lär	Tips/stöd	Information var? När? Kursinnehåll	13	Grupp
Lär	Tips/stöd	Instruktion hantering/utförande	12	Grupp

(Lär = lärare, Stud = studerande).

Beskrivning av underkategorier i e-post

Kod 1: Lär/Stud, Dialog/information hård- och mjukvara

Antal: Grupp bruk

All dialog som har med mjukvara eller hårdvara att göra, oavsett om det kommer från lärare eller studerande. Innehållet gäller praktiska administrativa angelägenhet, som e-post adress, lån av utrustning, registrering etc. Exempel:

Jag kommer att mista min Internet - uppkoppling vilken dag som helst så därför får du nu några nya adresser där du kan nå mig (e-post A 97/98, Atlas 6:13).

Kod 2: Lär, Information kursuppgifter gruppvis/klassvis

Antal: Allmänt bruk

Information som ges till samtliga studerande om arbetsuppgifter. Används för att förstärka den information som lagts ut på kursens webbplats.

Kod 3: Stud, Dialog Betyg, tentamen, bedömning

Antal: Grupp bruk

Dialog- inbjudan (förväntar svarsreaktion från lärare) från studerande till lärare om betyg, betygskrav, bedömning, prov eller test. Exempel:

Och sedan var jag bortrest när vi hade provet. Jag vet inte, men finns det någon möjlighet till att få göra det lite i efterhand? (e-post A 97/98, Atlas 19:19).

Kod 4: Stud, DialogHandledning

Antal: Grupp bruk

Uttalat behov av handledning på ett visst innehåll (antingen fysisk träff eller via dator). Exempel:

Det funkade inte när jag skannade, eller rättare sagt jag fattade inte. Så jag undrar om du kan hjälpa mig nästa vecka? (e-post A 97/98, 14:29).

Kod 6: Lär, Återkoppling Aktivitet

Antal: Allmänt bruk

Återkoppling på något den studerande utfört. Fokus är på själva aktiviteten, arbetsinsatsen, arbetssättet inte så mycket på innehållet. Exempel:

Den vill jag gärna ha inklistrad i ett e-mail. Den här kursen är en utmaning även för mig att administrera och att "hålla reda på" inlämningsuppgifter i olika format, former levererade till olika datorer.... (e-post A 97/98, Atlas 10:70).

Kod 5: Lär, Återkoppling på studerandereflektioner

Antal: Allmänt bruk

Återkopplingar är på påstående eller reaktion från studerande. Exempel:

Det verkade ändå finnas luckor när det var datorer lediga - hoppas du kan utnyttja den tiden. Salen är bokningsbar till 16.30 (e-post A 97/98, Atlas 12:19).

Kod 7: Stud, Dialog problem Innehåll arbetsuppgifter

Antal: Grupp bruk

Uttalat problem med innehåll, arbetsuppgifter UNDER arbetets gång. Exempel:

Om du fått min mail tidigare idag tyder det på att min Eudora box fungerar annars måste du hjälpa mig. Ingen kan skicka till min Eudora box utom jag själv, Alla använder min Hotmail. Du skrev att jag skulle trycka på knappen REPLY om jag fått ditt meddelande. Det finns en REPLY knapp i Eudora men jag fick ditt meddelande på Hotmail (där jag inte hittade REPLY knappen) VAD GÖR JAG NU! (e-post B 97/98, Atlas 3:6).

Kod 8: Stud, Dialog reflektion Lärarakt

Antal: Grupp bruk

Reaktion från studerande på att lärare inte svarat eller givit återkoppling på en tidigare aktivitet från den studerande. Önskar uttalat en reaktion från lärare. Exempel:

Jag undrar eftersom jag skickade det till dig för mer än en vecka sen och har inte fått något svar än, och du brukar inte vara så sen... (e-post B 97/98, Atlas 9:9).

Kod 9: Stud, Dialog Reflektion Redovisning innehåll

Antal: Grupp bruk

Fokus på innehållet i arbetsuppgiften EFTER att den är utförd, dvs reflektion på innehåll av arbetsuppgift. Exempel:

Här sänder jag min knapp... Du har ju redan fått min hemsida, ska bli kul att höra vad du tyckte om den (förhoppningsvis) (e-post B 97/98, Atlas 6:29).

Kod 10: Stud, Dialog/Information Personligt möte

Antal: Grupp bruk

Studerande har dialog med lärare om personligt möte, mötestid var och när. Dvs administrativa diskussioner om mötestider och platser. (Dialog innebär att den studerande förväntar svar från lärare.) Exempel:

Jag har en tid som kan passa och det är på torsdag morgon 27/11 kl 8.15-10. Annars har jag en tid till på "eftermiddagen" kl 12-16. Jag skulle kunna på tisdag också men då fanns det ingen ledig dator. På fredagseftermiddagar brukar jag också försöka få en dator, men det kan jag ju meddela dig senare om jag fått (e-post B 97/98, Atlas 7:52).

Kod 11: Stud, Dialog/Information Planer arbetsinsats

Antal: Allmänt bruk

Studerandes redovisning av (och information om) planerandet av arbete. Både innehåll i arbetet och aktiviteten. Berör framtida arbetsinsats. Exempel:

Jag har börjat fundera över det stora arbetet, jag ska antagligen göra en hemsida till min pappas företag. Han är i "åkeribranschen" eller vad man nu ska kalla det, går det bra? Du får en mer ingående förklaring senare när jag tänkt ut helt hur jag ska lägga upp det hela (e-post B 97/98, Atlas 4:34).

Kod 12: Lär, Instruktion Hantering/utförande

Antal: Grupp bruk

Gör så här - instruktion till stöd för studerandes eget arbete. Både instruktioner för dator, utrustnings användning och utförande av arbete på annat sätt. Exempel:

Jag är övertygad om att ni klarar att komma vidare på "egen hand" om inte läget är akut nu. Tänk bara på att ha två sparade versioner av era stackar - för säkerhets skull. Jobba helst inte "mot" nätverket eller diskett utan mot hårddisken (c:). (Det gör ni genom att spara arbetet på enhet c:) (e-post A 97/98, Atlas 10:69).

Kod 13: Lär, Information Var? När? Kursinnehåll

Antal: Grupp bruk

Information och tips om var och när man kan hitta instruktioner för kursinnehåll. Exempel:

Hoppas ni vet var instruktionen för uppgiften finns (klicka tillbaka på hemsidan/aktuellt)-hör annars av er! (e-post A 97/98, Atlas 9:22).

Kod 14: Lär, Information Utvärdering Kurs

Antal: Allmänt bruk

Meddelande till samtliga studerande där de ombeds att utvärdera kursen. Exempel:

Hej! Nu är det snart kurslut, student och sommarlov! Jag håller på att gå igenom inlämnade projekt (och sammanställa annat sent inkommet material). För Dig återstår endast en uppgift innan vi säger tack och adjö - och det är att Du delger dina erfarenheter av ditt deltagande i denna kurs, Internet & Multimedia 75p läsåret 97/98 Istället för en enkät vill jag att Du gör en utvärdering i beskrivande text på ca en A4 där Du försöker sammanfatta dina synpunkter. ....(e-post A 97/98, Atlas 8:73).

Kod 15: Stud, Information Kursutvärdering

Antal: Grupp bruk

Utvärdering av kursen. Har föregåtts av frågor från lärare dvs. svar på lärarens utvärderingsfrågor. Exempel:

Det har utan tvekan varit den jobbigaste kursen under mina år på Katte, men även den mest givande. I emellanåt var det dock mycket tid som man fick lägga ner, som var kanske för mycket. Det som var svårast i början var den här dataskräcken, typ jag såg datorerna som stora gröna monstrar. Efter att kommit över skräcken kändes det helt OK att gå denna kurs (e-post B 97/98, Atlas 8:63).

Kod 16: Stud, Information Problem hård/mjukvara

Antal: Allmänt bruk

Information (inte frågor eller någon dialog) om aktiviteter som den studerande försökt utföra eller försöker utföra men misslyckats eller har problem med. Det är uttalade problem. Exempel:

Jag kunde inte skicka den till dig för jag hade inte tillgång till Internet (e-post B 97/98, Atlas 2:23).

Kod 17: Stud, Information Redovisning av arbetsuppgift

Antal: Allmänt bruk

Ren redovisning av innehåll som har utförts och som bifogas. Arbetet har bearbetats och reflekterats över av den studerande. Informationen är en rapport och har inget uttalat behov av dialog med läraren. Exempel:

Jag skickar över min recension som attachment så att du kan läsa den (e-post C 97/98, Atlas 10:11).

Kod 18: Stud, Information reflektion arbetssätt

Antal: Grupp bruk

Det är information om reflektion på arbetssätt det egna eller andras och innehåll i kursen, dvs. EFTER att något är utfört, reflekterar tänker den studerande kring det valda arbetssättet. Exempel:

Jag har denna vecka börjat skriva lite på mitt projekt men kom snart på att det är lättare att ha skrivit det hemma och ha klart för sig exakt hur man vill ha det. Därför tänkte jag göra det till nästa vecka så att jag kan göra en hel del då (e-post C 97/98, Atlas 5:11).

Kod 19: Lär, Information Reflektion Studerandearbete

Antal: Grupp bruk

Det är reflektioner men ingen förväntan på dialog med studerande. Återkoppling på inlämnat arbete. Exempel:

Flera filer har å,ä och ö i filnamnet vilket inte fungerar på Internet. Ni har alltid chansen att justera det – men gör det så fort som möjligt (e-post A 97/98, Atlas 5:84).

Kod 20: Lär, Information personligt Möte

Antal: Grupp bruk

Administrativa uppgifter mötestid plats för personligt möte. Exempel:

I morgon 11.20 utanför sh-inst (2vån – mittemot biblioteket). (e-post A 97/98, Atlas 17:45).

Kod 21: Stud, Information reflektion Låg Aktivitet

Antal: Grupp bruk

Reflektion på egen arbetsinsats EFTER att arbetet skulle ha varit utfört. Exempel:

Orsakerna till att du inte hör så mycket från mig är flera. Dels den att skolans datorer inte är de lättaste att få tag i (de fungerande). Vi har en massa saker att göra och tyvärr går det man förstår mer av före. Jag har fortfarande svårigheter med att antingen komma in på min adress eller att förstå det vi ska göra. Jag vet att du finns i datorstugan och sist jag var nere fick jag din hjälp med vad som skulle göras och jag gjorde det. men sen..... (e-post C 97/98, Atlas 2:4).

Kod 22: Lär, Information Kommunikationsuppehåll

Antal: Grupp bruk

Kommunikations uppehåll som beror på läraren eller skolans utrustning. Exempel:

Jag har fått ditt e-mail! Idag fredag har jag kommit hem från en studieresa med en klass till Polen och kommer att svara så fort jag hunnit läsa igenom alla mail som "ramlat in" under veckan (e-post A 97/98, Atlas 10:60).

Kod 23: Lär, Information Bedömning

Antal: Grupp bruk

Bedömning av utfört arbete, krav som ställs för bedömning. Exempel:

Sidan om eutanasi kan inte godkännas i det skick jag fått den (e-post A 97/98, Atlas 5:83).

Kod 24: Stud, Information Utförande Arbetsuppgifter

Antal: Allmänt bruk

Hur och vad man gör. Skall ses mer som *rapport* om vad man håller på med samt information *efter* att den är utförd. Fokus är både på utförande och inne-

håll, dvs. både själva aktiviteten och vad man gjort. (Det finns inte uttalade förväntningar på svar.) Exempel:

Jag har påbörjat jobbet på min hemsida och den kommer vara klar innan veckans slut. Jag har rensat ut så att den laddas snabbare men det är mycket kvar. Adressen är ..... (e-post C 97/98, Atlas 1:6).

Kod 25: Stud, Information/Dialog Reflektion Sen inlämning

Antal: Grupp bruk

Information om förskjuten inlämningstid för arbetsuppgift. Gäller även dialog om sen inlämning. Exempel:

Jag har haft problem med mina bilder och nätet hängde sig, därför tror jag inte att jag blir klar i tid med min hemsida. Är det OK om jag lämnar in den senast på tisdag nästa vecka? (e-post C 97/98, Atlas 4:10).

Kod 26: Stud, Problem Tolkning

Antal: Grupp bruk

Information även frågor, (dialog) om innehåll, text, etc som gäller arbetsuppgifter eller information från läraren. Tolkningsproblem, "vad menar du?" Är det så här du menar? Exempel:

Jag var intresserad i att göra en hemsida om olika musikgrupper (dvs om musik) sätta in lite bilder på olika grupper och olika musikstycken. Jag läste att vi skulle påbörja detta arbete denna vecka. Men jag förstår ej till 100% vad det är du vill att vi ska göra, så kan du vara så god och skicka mig mera information (e-post C 97/98, Atlas 8:3).

Kod 27: Ej relaterat till kursen

Antal: Grupp bruk

Meddelanden eller dialog som gäller objekt som inte har med kursen att göra alls. Exempel:

Angående vad vi vill bli kallade så kan de kalla mig Hasselhof eller Don Jouan. (e-post C 97/98, Atlas 14:23).

Kod 28: Studerande Känsloutryck

Antal: Grupp bruk

Information om hur man känner sig positivt eller negativt. Exempel:

:-)Visst låter det trist? subject: skola Men vad göra? Vi ses efter lovet (e-post C 97/98, Atlas 15:16).

Kod 29: Lär, Dialog Utförande av arbetsuppgift

Antal: Grupp bruk

Det är dialog om aktivitet kring arbetsuppgifter, inte innehåll. Hur studerande utför arbetsuppgift. Exempel:

När det gäller hemsidan om dödshjälp finns inte ditt namn med på den inlämnade versionen. Ska jag tolka det som att du inte deltagit i arbetet? (e-post A 97/98, Atlas 3:5).

Kod 30: Lär, Dialog Betyg, tentamen bedömning

Antal: Grupp bruk

Diskussion om tentamenstillfällena, förväntar svar från studerande.

Kod 31: Lär, DialogHandledning

Antal: Grupp bruk

Gäller handledning av ett visst innehåll, även förslag om handledning. Exempel:

Om du vill kan vi bestämma en tid när jag kan visa dig de grundläggande funktionerna i Claris Homepage (e-post C 97/98, Atlas 5:41).

Kod 32: Lär, Dialog Låg Kommunikationsaktivitet

Antal: Grupp bruk

Vill ha dialog med studerande på grund av dennes låga aktivitets grad. Exempel:

Varför hör du aldrig av dig.... Hur går det för dig i kursen? Har du kommit igång med PhotoShop och bestämt dig för hemsida - produktionens ämnesinnehåll? Skriv och berätta eller hör av dig på annat sätt (e-post C 97/98, Atlas 7:16).

Kod 33: Lär, Dialog Reflektion studerandearbete Innehåll

Antal: Grupp bruk

Lärarens uttalade reflektion på den studerandes utförda eller inlämnade arbete och dialog förväntas med studerande. Exempel:

Jag har tittat på din hyperstudio-stack om ditt projekt-företag. Din presentation innehåller en enkel layout med ett informativt innehåll. Länkstrukturen är också enkel och kanske skulle du haft med en möjlighet att backa, eller att återgå till första sidan. (e-post A 97/98, Atlas 1:14).

Kod 34: Lär, Dialog Pers Möte

Antal: Grupp bruk

Administrativ dialog om tider och plats för möte med studerande. Exempel:

Vi kan försöka på tisdag. Det är bäst om du föreslår en tid som passar dig - 14.30??? (e-post C 97/98, Atlas 4:22).

Villkor i utbildningskontexten

Bilaga 4.3

Faktorer (aspekter) i arbetsformen datorstödd flexibel utbildning som kan kopplas till förändrade villkor.

Tabell 4. Faktorer och villkor i utbildningskontexten

Faktorer	Förändrade villkor
Kommunikation med hjälp av webbplats där endast läraren kan skriva meddelanden.	Hjälpmedel
Det asynkrona erhållandet av arbetsuppgifter utan talad, kompletterande information från läraren.	Medium Tid
Tillgången till de tekniska hjälpmedlen.	Hjälpmedel
Ett utökat ansvar att lösa datorproblemen då lärare inte finns närvarande.	Sociala relationer
Enbart textkommunikationen mellan lärare och studerande.	Medium
Tolkning av bilder utan stöd av lärares muntliga förklaringar.	Medium
Kommunikation mellan lärare och studerande med tekniska hjälpmedel.	Hjälpmedel Sociala relationer
Ansvaret för planering och genomförande av in-studerings- övnings och inlämningsuppgifter.	Sociala relationer
Valmöjligheterna av tid och arbetstakt.	Tid
Svag arbetsdisciplin vid möjlighet att välja tid.	Tid Sociala relationer
Ett utökat ansvar för att hålla tidsplaneringarna och för genomförande av studerandeaktiviteter.	Sociala relationer
Krav att ta ansvar för sin arbetstid och inbokning av arbetsplats.	Sociala relationer Tid
Stresskänsla som härleds från kravet på det utökade ansvaret.	Sociala relationer Tid
Upplevelserna av stress vid handledning.	Sociala relationer Tid

Asynkrona tidsvillkor.	Tid
Behov av lärarledd undervisning och handledning.	Sociala relationer
Att det finns en lärare och handledare som kan kontaktas via e-post.	Sociala relationer Hjälpmedel
Möjligheten att spara kommunikationstexter vid handledning.	Medium
Upplevelsen av att kunna framföra sin åsikt till läraren via e-post.	Medium Hjälpmedel Sociala relationer
Att kommunikationen tar lång tid (via e-post).	Tid Hjälpmedel
Upplevelsen att det är lätt att tappa kontakten med läraren.	Sociala relationer
Obligatoriska veckobrev (via e-post) till läraren.	Hjälpmedel
Att etablera möten med läraren.	Sociala relationer
Avsaknad av lärarledd undervisning.	Sociala relationer
Brister i den sociala relationen till läraren.	Sociala relationer
Att läraren har ett stort antal studerande att handleda.	Sociala relationer
Att det är lätt att ge upp studieaktiviteten.	Sociala relationer
Att personlig handledning inte behövs.	Hjälpmedel
Ett ökat självförtroende som konsekvens av det ökade ansvaret.	Sociala relationer
Att studerande inte vill söka handledning på grund av föreställningar om rollfördelningar.	Sociala relationer
En svag social relation som påverkar dialogen mellan lärare och studerande.	Sociala relationer
Det är svårt att avgöra när behov av handledning finns.	Sociala relationer
Att det känns enklare att förklara vid möten än vid datorkommunikation.	Medium
Att det är nödvändigt att träffa läraren för att få förklaringar.	Medium Sociala relationer
Att handledaren nått upp till kraven de studerande ställer.	Sociala relationer

Den kontaktmöjlighet som finns inom kursen är inte tillräcklig för att läraren ska kunna sätta betyg. Det finns risk för missförstånd och det skapar en otrygghet.	Sociala relationer
En möjlighet att etablera en personlig kontakt med läraren, särskilt via e-postkommunikation.	Sociala relationer Hjälpmedel
Läraren svarar personligt via e-post.	Sociala relationer Medium
Det är tillräckligt med e-postkommunikation.	Sociala relationer Medium Hjälpmedel
Upplevelsen av ett jämlikt arbetssätt.	Sociala relationer
För stora krav på ansvarstagande.	Sociala relationer
Ovana vid att planera arbetet.	Sociala relationer
Att det känns roligt och lite vuxet.	Sociala relationer
Det finns outtalade krav på att ta initiativ och utveckla egna idéer.	Sociala relationer
Arbetsformens frihet.	Sociala relationer Hjälpmedel
Lärande genom prövande.	Hjälpmedel
Förutsättningar för variationsmöjligheter med egna idéer och initiativ.	Hjälpmedel
Tidspress stimulerar till ett ytligt lärande.	Tid
Separationen av lärare och studerande medför osäkerhet och brist på kunskap och lärande.	Sociala relationer

Faktorer för lärandeprocesser som *inte helt* kan anses härröra från det unika med datorstödd flexibel utbildning:

- Hög relevansstruktur för kursinnehållet.
- Genusaspekter i kursen. Att låta de studerande välja tid och plats för sina studier gör att genusaspekten får mindre betydelse vid kursens genomförande. Arbetsformen skapar *förutsättningar* för innehåll och Genusaspekter, men det kan även andra arbetsmetoder göra. Vissa grupper av studerande har valt kursen på grund av att den är genusinriktad. Den gruppen kan delas upp i ytterligare två

grupper som har olika attityd till själva genomförandet av kursen. Den första gruppen blev besviken då de upptäckte att genusaspekten inte blev uppfyllt och det inverkade negativt på deras lärandeprocesser. Den andra gruppen ansåg att genusaspekten inte hade någon betydelse vid genomförandet eftersom de ändå inte träffar andra kurskamrater och därmed inte upplever någon skillnad i uppmärksamhet från läraren i förhållande till vad andra kursdeltagare får. Den senare attityden visar att det specifika med flexibel utbildning (t.ex. att inte träffa andra kurskamrater) kan underlätta genomförandet av t.ex. Genusaspekter i undervisning.

- Lärarens litteraturtips.
- Lärarens tips på alternativa källor för ämnesinnehåll, t.ex. via kursens webbplats.
- Vikten av att ha en fackkunnig diskussionspartner.
- Begränsningarna vid val av tid i kombinationen med traditionella schemabundna arbetsmetoder i den övriga undervisningen.
- Grupparbete.
- Reflektioner över den egna kunskapen. Möjligtvis kan det stimuleras av arbetsformen genom det utökade ansvar den kräver.